

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

DIPLOMSKA NALOGA

REBEKA ŠEME

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Študijski program: Predšolska vzgoja

SOCIALIZACIJA Z LUTKO

SOCIALIZATION THROUGH THE PUPPET

DIPLOMSKA NALOGA

Mentor: red. prof. Edvard Majaron

Kandidatka: Rebeka Šeme

Ljubljana, avgust 2012

Približati sem se hotela otroku z besedami,
pa so šle pri enem ušesu noter in pri drugem ven.
Približati sem se mu želela s knjigami,
Pa sem požela samo zmedene poglede.
Obupana sem se zazrla vase
In zakričala:
»Kako naj se približam temu otroku?«
Tedaj mi je deček zašepetal na uho:
»Pridi, igray se z mano!«
(neznani avtor)

ZAHVALA

Zahvalila bi se mentorju g. Ediju Majaronu, ki me je podprl pri izbiri teme in je s svojo potrpežljivostjo, pripravljenostjo mentorstva, napotki, konstruktivno kritiko in dobronamernimi nasveti nehote vlival voljo ter veselje pri pisanju diplomske naloge. Hvala tudi Tebi, Alen, ki si s svojo pomočjo, podporo in pozitivno energijo prispeval k nastanku moje diplomske naloge.

POVZETEK

V diplomski nalogi sem predstavila teoretične osnove, ki zajemajo socializacijo predšolskih otrok in samo vlogo lutke pri tem. Teorija razkriva, kako lutka pomembno vpliva na razvoj otrokovih socialnih veščin in tako pripomore tudi k razvoju njegove osebnosti. Lutke imajo že vrsto let svoje mesto v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, predvsem kot dramski medij, danes pa se vzgojitelji in tudi učitelji prve triade v osnovnih šolah spodbuja k uporabi lutke kot pomočnika pri komunikaciji, govornemu napredku, agresivnemu vedenju otrok, pri učenju (npr. oblačenje, čustveni odzivi...) in oblikovanju prijateljske skupine.

Preko študije primera skupine 17 otrok, starih 3 – 4 leta, sem izvedla projekt, v katerega sem vključila ljubljenca skupine Gospoda Srajčka. Zanimalo me je, če je socializacija otrok v skupini mogoča s pomočjo lutke.

Širši namen je bil tudi dokazati neobhodnost uporabe lutke, saj sem velikokrat težko situacijo lažje rešila z lutko, kot brez nje.

Rezultati so pokazali, da so otroci z velikim navdušenjem sprejeli lutko. Otroci, ki so imeli pred začetkom projekta težave s komunikacijo, so pokazali napredek; tisti, ki so imeli težave z oblačenjem, so to premagali, kar so ob koncu potrdili tudi starši.

Rezultati so pokazali, da lutka vpliva na socializacijo otrok.

KLJUČNE BESEDE

Socializacija

Lutka

Predšolski otrok

ABSTRACT

This thesis presents the theoretical bases which comprise the socialisation of preschool children and the role of puppets in it.

The theoretical part reveals how a puppet has an important influence on the development of a child's social skills and consequently helps develop a child's personality. Puppets have had, for many years, a firm position in educational institutions mostly as a drama medium, but today kindergarten teachers and educators in the first triad of elementary schools are encouraged to use a puppet as an assistant at communication, at speech development, at aggressive child behaviour, at learning (ex. clothing, emotional responses etc.) and at forming a friend group. Through a case study of a group of 17 children aged 3 to 4, I have performed a project in which I have included the group's favourite puppet Mister Shirt (Gospod Srajčka). I wanted to find out if it was possible to achieve a child's socialisation in a group with the help of a puppet.

The wider intent of the study was also to show the impossibility of not using the puppet, as I have frequently managed a difficult situation with more ease with the help of the puppet than without it.

The results have shown that children were more than happy to accept the puppet. Children who had problems with communication before the beginning of the study showed progress. Children who had problems with dressing themselves overcame this, which was also confirmed by the parents.

The results have shown that a puppet positively influences a child's socialisation.

KEY WORDS

Socialization

Puppet

Preschool child

KAZALO

1 UVOD	1
2 SOCIALIZACIJA	3
3 RAZVOJNI POMEN OTROŠKE SIMBOLNE IGRE IN POMEN LUTKE V SOCIALIZACIJSKEM PROCESU	5
4 VRSTE LUTK IN TEHNIKE S KATERIMI SMO SE SPOZNAVALI Z OTROKI V VRTCU	11
4.1 Lutke na različnih delih telesa (Animacija prstov, naprstne lutke, lutke v dlani, nožne lutke, lutke na podplatih)	12
4.2 Ročne lutke	14
4.3 Senčne lutke	15
4.4 Ploske lutke	16
4.5 Marionete	17
4.6 Telesne lutke	18
4.7 Animacija predmetov	19
4.8. Animiranje lutk in vpliv lutke na gledalca	20
5 OTROŠKO RAZMIŠLJANJE O LUTKAH	21
6 LUTKA V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM PROCESU projekt: »Lutka – moja prijateljica«	24
6. 1 Gospod Srajčka na obisku	24
6. 2 Kaj je prijateljstvo?	28
6. 3 Kako bi presenetili Gospoda Srajčka, da se ne bi več počutil osamljeno?	28
6. 4 Prijatelji za gospoda Srajčka	29
6. 5 Urejamo Srajčkov kotiček	32
6. 6 Obljuba prijateljstva	36
6. 7 Naredimo lutkovno predstavo za Gospoda Srajčka	39
6. 8 Sestavljamo pravljico z lutko	41
6. 9 Iskanje naslova pravljice	44
6. 10 Ilustriranje pravljice	44
6. 11 Izdelava lutk	48
6. 12 Izdelava scene	50
6. 13 Vabila in vstopnice	53
6. 14 Naše gledališče in predstava za otroke naše enote	55
6. 15 Kaj je prijateljstvo?	58
6. 16 Otroške igre z lutko	60
7 ZAKLJUČEK	62
LITERATURA	69
PRILOGE	70

1 UVOD

Kot otrok sem veliko časa v dnevu posvetila igri. Spomin mi seže v predšolska leta, ko sem v popoldnevih doma uredila prostor za lutkovno predstavo, izdelala lutke in vabila ter vstopnice. Odigrala sem lutkovno igro, ki sem si jo izmislila in na tako ustvarjanje sem bila zares ponosna. Po letih šolanja sem se v želji, da s svojim izobraževanjem naredim največ kar lahko, zopet srečala z lutkami. Tokrat v drugačni luči. Pri izbirnem predmetu, ki me je s svojim programom prepričal v udeležbo, smo s kolegicami zrežirale lastno lutkovno predstavo, se posvetile izdelovanju posameznih lutk in scene, ob koncu pa smo predstavo predstavile še v Mini teatru. Delo z lutkami nam je prinašalo veliko izzivov, ki smo jih skupaj reševale. Vse to pa me je zelo navdušilo za nadaljnje ustvarjanje in hkrati tudi izzvalo, da sem razmišljala, kako približati lutko predšolskemu otroku in na kakšen način preko lutke otroka tudi vzgajati. Vrtec namreč ni ustanova, kjer starši pustijo svoje otroke v zgodnjih jutranjih urah in pridejo ponje pozno popoldne, ko končajo z delom, z namenom, da bi se otroci le igrali in nekje na varnem preživeli ves čas, dokler se starši ne vrnejo. Vzgojiteljice s svojim strokovnim znanjem v vrtcih približajo otroku tudi vse tisto, kar je za življenje potrebno in nujno. Razmišljanje o lutkah in poslanstvo vzgojitelja sta bila zame povod, da sem razmišljala o diplomski nalogi, ki bi bila priložnost, da različne ideje preizkusim tudi v praksi. Sama sem namreč opazila, kako se lahko na preprost način približam otroku, tudi če me ne pozna, in z lutko, kot igračo ali vzgojnim medijem, otroku posredujem informacije, zgodbe idr. Ker je socializacija otroka v predšolskem obdobju ključnega pomena za njegovo nadaljnje življenje, ki vključuje obnašanje, vključenost v socialne skupine, upoštevanje norm, razvoj čustev in njihovo izražanje, sem se spraševala, kako bi k socializaciji pripomogla lutka.

V vrtcu sem se srečala s skupino triletnih otrok, kjer se je med otroki pojavljalo agresivno vedenje, trma, neupoštevanje pravil, egocentrizem, prav tako pa je bilo nekaj otrok tujejezičnih in čez dan v vrtcu niso spregovorili niti besede. Preko raziskovanja teorije sem se seznanila z odzivi otrok na lutko, ki je bila vključena v vzgojno-izobraževalni proces, zato sem na začetku projekta »Lutka –moja prijateljica« postavila predpostavke, ki bi jih kasneje ovrgla ali podprla preko dobljenih rezultatov.

Opirala sem se na naslednja vprašanja:

Ali bo lutka pomagala premostiti težavo komunikacije tujejezičnih otrok?

Ali bo lutka pripomogla k vključevanju otrok v skupino in pomagala rešiti težavo z egocentričnim in agresivnim vedenjem?

Ali se bodo rezultati raziskav o uporabi lutke potrjevali tudi pri mojem praktičnem delu?

V empiričnem delu sem poskušala preveriti kako lutka, kot vzgojni medij, vpliva na socializacijo otrok oziroma, če z uporabo lutke pride do spremembe v vedenju. Preko začetnih, vmesnih in končnih zapisov sem preverjala možen upad agresivnega vedenja, trme, egocentrizma, govorni napredek, čustvene odzive otrok.

Vsa imena otrok, ki so uporabljena v diplomski nalogi, so zaradi varovanja podatkov, spremenjena.

2 SOCIALIZACIJA

V naravi poznamo več vrst živali in »med sesalci so mladiči ob rojstvu velikokrat popolnoma nemočni in morajo zanje skrbeti odrasli člani krdela.« (Giddens, 1994:59) Če pogledamo človeka je prav dojenček najbolj nemočen v primerjavi z drugimi. Otrok ne more preživeti, če ni polno oskrbovan vsaj prva štiri do pet let življenja. (prav tam) »Socializacija je proces, v katerem zreli člani družbe, kot so starši in učitelji, vplivajo na prepričanja in vedenje otrok in jih usposabljaajo za polno sodelovanje ter prispevanje k družbi.« (Woolfolk, 2002:85) Ta proces se začne z otrokovim rojstvom in je predvsem v zgodnjem obdobju otroštva najbolj intenziven. V tem procesu otrok usvaja kulturo, v kateri odrašča: vrednote, norme in prepričanja družbe, ki ji pripada. Otrok preko socializacije »postaja sebe zavedajoče se bitje, izobražena oseba, vešča kulture v katero se rodi.« (Giddens, 1994:60) Res pa je, da socializacija ni le neko »kulturno programiranje«, temveč je pri socializaciji otrok aktivno bitje, ki ima svoje potrebe ali zahteve, ki vplivajo na njegovo vedenje. (po Giddensu, prav tam) Če otrok ne bi bil deležen stika z drugimi ljudmi oz. pripadniki družbe, bi verjetno umrl, saj je po rojstvu nemočen in se lahko razvije le v interakciji z drugimi. Poznamo različne vrste socializacije in njene agense. »V vseh kulturah je ravno družina glavni socializacijski dejavnik pri otroški mladostnosti.« (Giddens, 1994: 76) Ko se otrok odziva na odobravanje ali neodobravanje svojih staršev in posnema njihov zgled, se uči vedenjskih vzorcev, ki so tudi komunikacijski most z družbo. Tako se v obdobju primarne socializacije dečki naučijo, kako se obnašajo očetje, bratje, prijatelji in s tem prevzema tudi norme, ki jih družba sprejema. Deklice vedenjske vzorce prevzamejo od svojih mam, sester, babic, prijateljic. S tem oblikujejo tudi osebnost, saj je za posameznika ključno, v kaj verjame in skozi kakšen niz izkušen gre tekom razvoja. (prav tam)

Giddens (1994:60) po Turnbullu (1984) navaja, da socializacija med seboj povezuje različne generacije. »Dejstvo, da smo od rojstva do smrti vpleteni v interakcijo z ostalimi člani družbe, zagotovo pogojuje naše osebnosti, vrednote, katerih se držimo, in obnašanje, kateremu se zavežemo.« (Giddens, 1994:87) »Vemo tudi, da leže glavna gibala za otrokov duševni razvoj v otrokovem socialnem okolju, predvsem v socialnih stikih otroka z njegovimi starši in vzgojitelji. V tem prvem času še posebej ne smemo zanemarjati otrokovega čustvenega razvoja.« (Benkovič, 2011:7) Vsaka vzgojiteljica v vrtcu se znajde na mestu, kjer lahko primerno ali temu nasprotno vpliva na razvoj otroka, kjer pa govorimo tudi o socializaciji.

Benkovičeva (2011) nadaljuje, da »vzgojen človek danes ni samo zdrav in izobražen ali poklicno usposobljen človek, temveč je samostojna, preudarna, čustveno uravnovešena in socialno odgovorna osebnost.« Ko opazujemo mlade ljudi, se glede na njihovo obnašanje v družbi vprašamo, kakšna je bila njihova vzgoja. Kljub temu, da živimo v svetu, kjer je znanje izrednega pomena, se ne zanašamo le na dosežene točke pri preizkusih znanja, ampak o človeku veliko povejo njegove socialno-čustvene kompetence. Ker otrok v zgodnjem otroštvu prevzame mnogo zgledov, moramo biti odrasli pozorni na to, kaj si za otrokov razvoj pravzaprav želimo. »Razvijati in pospeševati moramo otrokova prijetna in pomirjujoča čustva, kot so: zadovoljstvo, veselje, ljubezen, čustvo varnosti in zaupanja. Na tej osnovi bomo počasi razvijali nova, socialna čustva, kot so: dobrotu, sočutje, obzirnost do drugih, prijaznost, optimizem, veselje do življenja itd., istočasno pa moramo po možnosti zavirati in odstranjevati vzroke za razmah neprijetnih in neprimernih čustev, da se otrok ne bi čutil nesrečnega in zapostavljenega, ter paziti, da se v njem ne bi stalno zakoreninila negativna čustva, kot so: jeza, strah, bes, trma, žalost, obup, ljubosumnost, maščevalnost, okrutnost, čustvo osamljenosti, ogroženosti itd. Navajati moramo otroka, da se bo obvladal tudi sam in da bo krotil izbruhe svojih težkih čustev.« (Benkovič, 2011: 8) Potrebno je, da se otrok tekom primarne in sekundarne socializacije v družini in okolju, ki ga obdaja, usposobi za odgovorno življenje med ljudmi.

V vzgojno varstvenih ustanovah se dnevno pojavi mnogo interakcij, pogovorov, reševanj porajajočih se problemov, odločitev, sporov in različnih socialnih odnosov, ki pa spodbujevalno vplivajo na otrokovo socialno spoznavanje. (prav tam)

»V vrtcu gre (otrok) skozi proces socializacije, ki se ukvarja z vključevanjem posameznika v družbo. Posameznik pa se mora v določenem trenutku osamosvojiti in postati avtonomen. Vzgoja torej ustvarja družbeno bitje, socializacija pa je proces nastajanja družbenega bitja.« (Oroz (2011) po Kroflič, R., Filozofska fakulteta, povzeto po predavanju, prosojnica 41)

Stritihova (2001:72) navaja, da pod pojmom socialne kompetence razumemo sposobnosti posameznika shajati s seboj in drugimi, kar pa vpliva na uravnavanje čustvenih stanj. »Kdor dobro shaja z drugimi ljudmi, s svojo okolico, ima navadno do soljudi dobre odnose. Drugi ljudje pa ga cenijo in spoštujejo.« (prav tam) »Otrokove socialne kompetence prepoznavamo tudi v tem, koliko samostojnosti zmore otrok pokazati v vrtcu oz. koliko odvisnosti ter nadzora odraslega potrebuje za svoje vsakodnevno funkcioniranje. Samostojni otroci zmorejo delovati učinkovito z malo nadzora odraslih.« (Stritih, 2011:74)

»Osnovne socialne veščine, ki so temelj dobrih odnosov med otroki ter med otrokom in vzgojiteljem v otroškem vrtcu, so veščine poslušanja, lepega govora, iskanja pomoči in naklonjenosti drugih. Te veščine v kontekstu vzgojne skupine med drugim vključujejo zastavljanje vprašanj, čakanje na vrsto in vključevanje v igro, spremljanje navodil vzgojiteljice, neprekinjanje sogovornika, iskanje prijatelja za igro, pomoč drugim. Drugače rečeno: ustrezen socialni razvoj zahteva poznavanje in razumevanje norm, pravil in vrednot skupnosti, v kateri otrok živi, pa tudi obladovanje sposobnosti, nujno potrebnih za uspešno interakcijo z vrstniki in odraslimi.« (Ivon, 2005: 68)

3 RAZVOJNI POMEN OTROŠKE SIMBOLNE IGRE IN POMEN LUTKE V SOCIALIZACIJSKEM PROCESU

»Dandanes psihologi in pedagogi priznavajo 'igro' kot osnovo, začetek rastoče osebnosti, brez katere si kakršnegakoli nadaljnjega specifičnega ali širšega učenja ne da zamisliti.« (Majaron, 2002 po Starfeldt, Marhjasen, 1999) Majaron še pravi, da naj z lutkami ne bi posnemali profesionalnega lutkovnega gledališča, temveč naj bi bilo ustvarjalno prilagajanje nekaterih elementov lutkovnega gledališča pomembnejše za doseganje splošnih in bolj specifičnih vzgojnih namenov. To je tudi bistvenega pomena za otroke. "Ponuditi jim je le treba pravi medij, da se bodo lažje izrazili. Ena od sposobnosti, ki jo je pomembno razvijati pri otroku, je prepoznati, razumeti in verbalizirati notranje misli in čustva. Lutka nam na tem področju lahko zelo pomaga." (Korošec 2006:129)

Lutka, naj bi bila »namenjena razvijanju otrokove ustvarjalnosti in ustvarjanju sproščenega in sodelovalnega vzdušja z delom na skupnem projektu.« (Korošec, 2006: 104) Otrok preko svoje igre ali igre s prijateljem zadovoljuje željo po igri. (prav tam)

»Lutkin metaforični pomen prispeva k načinu simbolnega mišljenja, njihova čarobna moč pa predstavlja pogosto motivacijo za osvajanje raznih spretnosti. Je pa tudi možnost za izražanje čustev, predvsem pa odkriva in razvija divergentno mišljenje, ki je pomemben element kreativosti.« (Majaron, 2006: 97)

»Randallova in Southgate (1988, v Kroflič, 1999, str. 130) opredeljujeta dialog v majhnih skupinah kot dvosmerno komunikacijo, pri kateri ljudje spoštujejo poglede, čustva in ideje drugega. Drug z drugim ravnajo kot z enakim. Ne vsiljujejo svojih hotenj. Do dialoga pride pogosto spontano, kadar imajo ljudje podobne želje in ko obstaja način, da jih dosežejo. Naše

dosedanje izkušnje kažejo, da kreativne lutkovne dejavnosti omogočajo dialog med posamezniki v skupini in dobro funkcioniranje skupine.« (Korošec, 2006:117)

»Ker otrok ni vedno sposoben izraziti svojih čustev in občutkov z besedami, mu simbolična igra z lutko omogoča posredno komunikacijo z okoljem tudi na neverbalen način, izkušnje pa si nabira skozi pogosto učiteljevo/vzgojiteljevo uporabo lutke pri dialoških igrah.« (Majaron, 2002:1) Vsak vzgojitelj se mora zavedati svojega vpliva na otroka preko dela z lutko. Če je vzgojitelj ali druga odrasla oseba dovolj sproščena in prepričljiva pri igri, bo otroka tak način zagotovo prepričal, da se tudi sam poskusi zaigrati z lutko, preko katere tudi nehoti spregovori o svojem notranjem svetu.

»Bolj sproščeno bo spregovoril lutki ali skozi svojo lutko. Lutka predstavlja otroku ščit, zato se v te posredni komunikaciji ne počuti izpostavljenega.« (Korošec 2006: 129)

Ta »ščit« pa lahko uporabimo pri otrocih, ki so bolj sramežljivi, tihi ali pa ostajajo v ozadju glasne skupine.

Kaj se prebudi znotraj otroka, ko v roko vzame lutko in prek nje izlije svoje veselje, žalost ali jezo? Kaj se premakne, da ji doda živost, verjame v njeno polno delovanje in odzivanje? Lahko preprost predmet iz papirja, blaga ali kovine vpliva na otrokovo ravnanje, aktivno sodelovanje, učenje? »Teorije socialnega učenja razlagajo, da večina učenja temelji na enostavnem učenju z opazovanjem in učenju s posnemanjem vedenja drugih oseb (Bukatko in Daehler, 2001; Hetherington in Parke, 1986; Miller, 1989, nav. po Marjanovič Umek, 2004:38). Kanadski psiholog Albert Bandura je preko svojih raziskav ugotavljal, da se »posameznik ne uči zgolj na osnovi lastnih izkušenj, temveč z opazovanjem in posnemanjem drugih oseb oz. modelov, pri čemer mu kot model služijo osebe iz realnega in simbolnega sveta.« (Marjanovič-Umek, 2004:39). V omenjeni simbolni svet spadajo tudi lutke. Po Bandurovi (1978, 1986) socialno-kognitivni teoriji učenja, se otroci učijo »kognitivnega posredovanje tistega, kar opazajo v odnosih med vedenjem in posledicami, oponašanju tistega, kar vzgojitelj govori in kako se vede z lutko, tj. kako in koliko se vživi v določene vloge v interakciji z lutko.« (Ivon, 2005:196)

Otrok naj bi prej kot s starši ali z vzgojiteljico vzpostavil kontakt prav z lutko. Razlog za to naj bi bila energetska raven, otrokov strah pred odraslimi, negotovostjo, ki jo občuti pri vzpostavljanju komunikacije. Če je lutka pri tem posrednik, je zanj vse lažje in poskušamo

izkoristiti to dejstvo, da bi otrok občutil manj stresa ob sprejemanju okolja, kjer živi. (Majaron, 2000)

»Otroci lutki zaupajo, se sproščeno pogovarjajo z njo, se je želijo dotakniti in jo božati. Sprejmejo jo kot živega člana svoje skupine, jo občudujejo in aktivno vključujejo v svoje delo.« (Korošec, Majaron, 2006) Uporaba lutke je tako odlična metoda, ki nam lahko pomaga, da se posredno približamo otroku na igriv način. Je idealni pripomoček v vzgojno-izobraževalnem procesu v vrtcu in zato nepogrešljiv pomočnik vsakega vzgojitelja. »Lutke so za otroke zelo privlačne, imajo posebno moč in energijo, ki jo zmorejo le one.« (prav tam)

V zgodnjem otroštvu želimo otroku privzgojiti veščine, ki bi jih s ponavljanjem krepil in bi mu prišle prav v nadaljnjem življenju.

Različni avtorji opisujejo pomembne vidike za uporabo lutke v zgodnjem otroštvu:

»Otroci se ob igri z lutko učijo komunikacije, socializacijskih spretnosti in tudi reševanja manjših konfliktov. Med njimi se razvijajo solidarnost, medsebojna pomoč in dopuščanje različnosti.« (Korošec, 2006:116) Koroševa (2006) še pravi, da »komunikacija skozi lutko pomaga razvijati otrokove verbalne sposobnosti. Če otrok lahko imenuje svoja čustva, poveže, kar jih povzroča, je zelo blizu njihovem razumevanju. V večkratni in kontinuirani igri z lutko se bo lažje izražal in lažje razumel sebe. Otrok, ki prinese od doma različne emocionalne težave, bo gotovo lutki lažje povedal, kaj ga teži.«

»E. Andriekiene (1992) je pisal, kako pomembno je gledališče in tudi lutkovno gledališče za oblikovanje otrokove osebnosti.« (Bredikyte, 2011:12)

»Otrok z obvladovanjem gibanja izgrajuje samopodobo.« (Majaron, 2006: 98)

»Mlajši otrok še slabo obvladuje besedišče, zlasti podpomene. Zaradi težav z besednim izražanjem je tako še bolj oviran. Vemo, da prav umetniška izrazna sredstva pomagajo preseči besede in tako olajšajo komunikacijo.« (Korošec 2006: 118)

»Lutke otrokom nudijo široke možnosti za doseg naslednjih vzgojno-izobraževalnih ciljev:

- spodbujanje kreativnega izražanja
- stimuliranje domišljije
- razvijanje spontanega besednega izražanja
- **izboljšanje govora in izgovarjave**

- razvijanje spretnosti pisanja in gladkega branja
- pridobivanje občutka za vrednotenje literature
- **medsebojno usklajevanje** in razvijanje občutka **lastne vrednosti**
- razvijanje **samozaupanja** in doseganje **osebnega zadovoljstva**
- sproščanje **strahov, agresije in frustracij** na sprejemljiv način
- razvijanje **socialno-interakcijskih spretnosti**
- **pridobivanje sposobnosti za reševanje problemov**
- izboljšanje fine motorike
- opazovanje sveta z vsemi čutili; zapomniti si opazovano, nato pa ga obdelati in oživiti z lutkami vrednotenje dela.« (Korošec, 2006: 110)

»V lutkovno – dramskih igrah imajo predšolski otroci največje možnosti urediti socialne sposobnosti.« (Ivon, 2005:74)

»Lutka pomaga pri razvijanju otrokove sposobnosti razumevanja stvari z različnih gledišč, kar je predpogoj za toleranco, emocionalno inteligenco in sposobnost empatije. Našteto pa so neobhodne predpostavke za vzpostavljanje uspešnih socialnih odnosov.« (Ivon, 2005: 75)

Uporaba lutke je odlična metoda, ki nam odraslim pomaga, da se posredno približamo otroku na igriv način, ki mu odgovarja. S tem načinom pa lahko otroka tudi nehote primerno socializiramo. Seveda je lutka idealni pripomoček v vzgojno-izobraževalnem procesu v vrtcu in zato nepogrešljiv pomočnik vsakega vzgojitelja.

»Lutka otroke popolnoma čustveno prevzame, je njihov zaupnik in zaveznik. Vse to pa je vzrok, da je komunikacija ob uporabi lutke (katerekoli vrste) zelo dobra, je sekundarna in poteka v več smereh. Tudi učiteljice se ob lutki sprostijo in čutijo sproščeno vzdušje v razredu, kar pripomore k lažjemu šolskemu delu. V času, ko je otrok v vsakdanji komunikaciji izpostavljen pritiskom in stresu, je pomembno najti sredstvo, da mu to olajša. Komunikacija s simbolnim jezikom, verbalnim in neverbalnim, je lahko rešitev za boljše sporazumevanje med učiteljem in učencem.« (Korošec, 2006:109)

»Odnosi z vrstniki imajo pomembno vlogo pri zdravem osebnostnem in socialnem razvoju.« (Woolfork 2002:87) Avtorica pravi, da je dokazano, da so bili sposobni graditi intimnejše odnose tisti odrasli, ki so imeli tesna prijateljstva in višje samospoštovanje v otroštvu. (prav tam) Zato je za vse pedagoške delavce in starše, ki se ukvarjajo z otroki pomembno, da jim

nudijo pravo okolje v katerem se bodo lahko otroci na kvaliteten način uresničili, kar bo pripomoglo k njegovemu kasnejšemu zrelemu in primernemu socialnemu in čustvenemu razvoju.

»Za pedagoga je pomembno dejstvo, da bistvo lutkovne animacije zahteva od lutkarja, da svoj ego s pogledom, dotikom in gibom "preseli" v predmet. S tem pozornost gledalca preusmeri od egocentrične osi "igralca" na predmet, ki je izven te osi in "lutkarja" nehote postavi v drugi plan gledalčeve pozornosti. S tem smo dosegli dvoje: zadržanim otrokom smo omogočili sodelovanje, "pomembnim" pa smo odvzeli nekaj njihove "važnosti", saj mora stopiti v ospredje lutka in ne njen animator.« (Majaron, 2006: 98) Majaron za vzgojitelje meni, da je zanje »mnogo pomembnejše spremljati potek dela, med katerim otroci mimogrede obvladajo marsikatero novo spoznanje, ki bi ga morda v drugačnih okoliščinah s precej več truda.« (Majaron, 2006: 102) In prav to naj bi otroku omogočilo, da pokaže svoje posebne sposobnosti, glavni vzgojiteljev cilj pa je poiskati in spodbujati njegovo individualnost in ustvarjalnost. (prav tam)

V svetu pa zagotovo ne uspemo, če vidimo le svoja lastna čustva, tujih pa ne opazimo, ali jim ne damo posebnega pomena. »Empatija je spoznavno-emocionalna sposobnost vživljanja v položaj druge osebe in opazovanje sveta z njenimi očmi.« (Bratanić, 1991:61). Povezuje se z medsebojnim razumevanjem in humanimi človeškimi odnosi. Bratanićeva (prav tam) piše o kognitivno-intelektualnih in o afektivno-emocionalnih komponentah empatije. Kognitivno-intelektualne komponente so opazovanje druge osebe z njenega stališča in prevzemanje vloge druge osebe v določeni socialni situaciji. Afektivno-emocionalne komponente so občutljivost za čustva druge osebe in sposobnost sodelovanja v čustvovanju druge osebe. »V igri z lutko, v ustvarjanju prizorov otrok prevzema različne vloge. S tem se vživi v vlogo druge osebe, se postavi v njen položaj in poskuša situacijo razumeti z njenega vidika. V igri je njegova naloga, da reši problem osebe, katere vlogo je prevzel, da v improvizaciji pripelje zgodbo do nekega zaključka. Uči se reševanja konfliktov in urejanje medsebojnih odnosov brez posledic.« (Korošec 2006:120)

Človek pa v vsakdanjih situacijah ne izraža le prijetnih čustev, marveč preko dejanj, gest ali mimike izraža tudi druga, včasih manj prijetna čustva. Že kmalu po rojstvu otrok preko izraza na obrazu pove ali je dobrega ali slabega razpoloženja. Ko otrok odrasča se uči izražanja čustev v njihovi raznolikosti. »Današnji svet je precej naravnan k zahtevam, da je čustva potrebno obvladati, ne jih iskreno pokazati, zlasti pa je zelo slabo, če človek pokaže negativna

čustva, kot so jeza, strah, negotovost. Otrok, zmeden od lastnih občutij in zahtev sveta odraslih, pogosto ne ve, kako odreagirati in kako sploh pokazati, kaj čuti.« (Korošec, 2006:17)

»Jeza ima lahko pozitiven pomen, saj lahko predstavlja motivacijo za premagovanje ovir ali pa otroku pomaga, da se postavi zase, po drugi strani pa lahko vodi do konflikta ali nasilja.« (Tekavčič 2004:335) »Na čustva jeze se lahko otrok odzove na impulziven način z agresivnostjo ali na inhibiran način z umikom. Ena od ključnih razvojnih nalog v otroštvu je, da se otrok nauči nadzorovati izražanje jeze na neškodljiv način.« (Tekavčič 2004:335, po Rice, 1998) Lutka je pravi pomočnik, ki otroku pomaga preusmeriti energijo, ki jo nosi v sebi.

»Ko otrokom, ki so se sprli, ponudimo lutko, bodo otroci verbalizirali svojo jezo in počasi začeli razumevati, zakaj se jeza javlja ter katere možnosti imajo, da jo izrazijo. Lutka bo v teh situacijah postala vrsta konstruktivnega »blažilca«, ki dopušča poiskati pravo rešitev in pravo reakcijo.« (Ivon, 2005:70, po Katz, 1995)

»Otroci lutki zaupajo. Učiteljico/vzgojiteljico imajo radi, a vendarle predstavlja avtoriteto. Lutka pa je "eden izmed njih" – z enakimi težavami, strahovi in željo po igri.« (Korošec, 2006: 108)

»Lutka zmore vse, česar človek ne. Lutka lahko leti, se bojuje v borbi, premaga hudobne čarovnice, je močnejša od največjega velikana in prežene celo največje strahove, ki prihajajo ponoči. To je neverjetna moč, ki jo zmore celo čisto majhna lutka iz tkanine ali papirja.« (Korošec, 2006:114) Ravno zaradi tega lutka prenese tudi vsa čustva, ki jih otrok želi sporočiti okolici. »Otrokom je omogočeno izkustveno učenje pozitivnih medsebojnih odnosov in nenasilnega reševanja konfliktov namesto moraliziranja za mizo in pisanja neperspektivnih kazenskih nalog.« (Korošec, 2006:117) »Otrok potrebuje način, da močna čustva, ki jih dnevno doživlja, izrazi na sprejemljiv način. Igra z lutko mu to nudi. Vsak človek kdaj čuti jezo, strah, ljubosumje in negativizem. Otrok bo zaigral prizor, kjer ta čustva lahko izrazi, se jih s tem osvobodi in razreši notranje konflikte.« (Korošec, 2006:118)

»Učitelju/vzgojitelju omogoča lažje razumevanje otroka in njegovega vedenja. Otroci čustva in misli sporočajo skozi lutko, kar odraslemu omogoča lažje spoznavanje in razumevanje otroka, to pa posledično olajša in spodbudi otrokov razvoj, samopodobo in kreativnost. V igri z lutko otroci pogosto odkrijejo informacije o družinskem življenju, osebnih zadevah, strahovih in fantazijskih željah.« (Korošec 2006: 126)

Poleg tega, da lutka predstavlja sredstvo, preko katerega otrok lažje komunicira, pa je to tudi igrača, s katero lahko otrok vstopi v interakcijo z drugim otrokom, se z njim zbliža in spoprijatelji. »Medtem ko predvidevanje misli, izražanje empatije, prevzemanje vlog in komunikacija predstavljajo pomemben del uspešne socialne interakcije, sklepanje prijateljstva, vključuje nekaj več – psihološko povezanost, razvijanje občutkov zaupanja in razumevanje pravil, dolžnosti ter pridobitev, ki jih takšni odnosi prinašajo. Oblikovanje prijateljstev prispeva k otrokovi samopodobi, zaupanju in samospoštovanju. Prijateljstva nudijo otrokom priložnosti za socialno primerjavo, možnost za samoodkrivanje in samo vrednotenje.« (Warden, 2001:13)

»V umetnosti lahko predstavi svoja najbolj skrita počutja in čustvene vsebine, natančno opiše ali predstavi neki dogodek ali stvar, lahko se posveča estetskimi vidikom, izraža svojo etično presojo o osebi, dogodku, ali pa eksperimentira z umetniškim jezikom.« (Kurikulum za vrtce, 1999:38)

4 VRSTE LUTK IN TEHNIKE S KATERIMI SMO SE SPOZNAVALI Z OTROKI V VRTCU

Ko v vrtcu namerno opazujem otroško igro, opazim, da otroška domišljija nima meja, saj lahko otrok iz preproste palice naredi celo predstavo. Tako je tudi z lutkami. Ni potrebno, da otroku ponudimo le kupljene lutke iz trgovine in se prek tega tolažimo, da je to za otroka najboljše ali najkvalitetnejše. Nasprotno. Lutka je lahko zelo preprosta stvar, ki jo otrok uporabi. »Vsak predmet lahko oživi in postane nova oseba, ki bi pripravila otroke za spontano komunikacijo ali motivacijo k učenju.« (Korošec, 2006:103)

»Pri tem ni toliko pomembno, da je lutka do potankosti izdelana, pomembneje je, da jo je sposoben narediti vsak:

- ob tem se izkaže v obvladovanju motorike
- izkaže kreativne potenciale
- skozi ustvarjeno "bitje" vzpostavlja komunikacijo

večkrat na simboličen način razrešuje osebne probleme.« (Majaron, 2006: 97)

4.1 Lutke na različnih delih telesa

Animacija prstov, naprstne lutke, lutke v dlani:

V jutranjem krogu je vedno čas, ko se otroci pred začetkom dejavnosti pozdravijo, si kaj povejo ali izvedejo jutranjo rutino. Ko sem otroke spoznavala z lutkami, sem jih pred tem povabila, da se bomo v tem jutranjem krogu pozdravili s svojimi prstki. Otrokom sem naročila, naj si vsak za svoj prstek izbere ime, skupaj pa jim bomo naredili očke, usta in vse tisto, kar spada zraven. Otroci so takoj pokazali navdušenje, saj tega prej niso počeli. Najprej sem si sama naredila Prstka, ki sem ga poimenovala Veseli Prstek. Ta je nato pozdravil otroke in povabil še otroke, da so pograbili flomastre in si na prstke narisali obraze. Prstki so hitro oživel, vsak je imel čisto pravo lutko, ki je kukala k ostalim otrokom. Veseli prstek je naznanil, da se bodo sedaj prstki pobožali in si zaželeli dobro jutro. Začel je kar on, se spustil do sosedovega prstka in mu zaželel dobro jutro. Ob tem se je Prstek dotaknil prstka drugega otroka in ga nežno pogladil. Otroci so se zasmeli, a igra je hitro stekla in vsak prstek je pozdravil svojega soseda tako, da ga je pobožal in mu ob tem zaželel dobro jutro.

Neverjetno, kam sega otroška domišljija! »Z razvojem domišljije jim dopuščamo lastno pot in osmislimo njihovo delo, ki postane zanimivejše. Že Einstein je rekel, da je domišljija pomembnejša od znanja.« (Korošec, 2006: 112)

Slika 1: »Živjo! Jaz imam pa kapo.«

Slika 2: Igra z lutkami v dlani.

Slika 3: Lutke na komolcu se ogledujejo v ogledalu.

Animacija prstov je lahko izvedena tudi brez flomastrov. Zgodilo se je, ko smo z otroki šilili barvice in se je iz drugega kotička mizi pridružila Lucija. Nekaj časa je ošilke na mizi le gledala, nato pa si enega nataknila na svoj prst in rekla: »Živjo!« Takoj sem pograbila priložnost in vzela drug ošilek, ga pritrdila na svoj prst in že se je rodila nova lutka, ki se je pogovarjala. »Ooo! Kakšen klobuk imaš! Kje si ga pa dobila?« Deklica me je pogledala, nato pa videla, da je vprašanje postavil moj Prstek njenemu Prstku, zato je odgovorila: »Ja, tukej.« Moj prstek ji je odgovoril: »Aja. Zelo je lep. No, zdej pa grem. Adijo.« Ta kratki dialog je slišalo nekaj otrok, ki so takoj želeli igrati enake lutke, zato so pobrali ostanke ošilkov in si delali klobučke na prstke. Med seboj so se pogovarjali dokler se opilki niso polomili in odpadli.

Za zelo primeren material se je dokazal tudi plastelin (gumijasta masa). Z njo so otroci lahko izoblikovali različne lutke, ali pa svoje prste modno oblačili. Otroci pa so posebno navdušenje pokazali tudi nad lutkami na dlaneh. Dlan je bila obraz, prsti lasje, imeli smo mačke, miške in vesele strice.

Nožne lutke, lutke na podplatih:

Tudi noge so lahko odlične lutke. Niti ne pomislimo, da bi si sezuli čevlje in bi naše nogavice zaživele. Naše noge so lahko živali, ki grejo na potep, so leve in desne. Lahko so hitre ali počasne, lahko so tudi sosede. Otroci lahko ustvarja tudi dialog med enim in drugim stopalom. Nožne lutke smo z otroki uporabili pri jutranjem krogu, kjer smo se s stopali v nogavicah pozdravili. Kako zabavno je svojega soseda pozdraviti z Nogavičko! Na stopala si lahko nataknemo še nogavico na prste, kar predstavlja še dodatno oblačilo lutki ali pa jo toplo oblečemo s šalom, ki ga odenemo okoli vratu lutke (gleženj).

Slika 4: Miklavž in Noga se pogovarjata.

4.2 Ročne lutke

Ročna lutka je izmed vseh lutk najbolj zahtevna za popolno animacijo, a je enkraten pripomoček za otrokov razvoj fine motorike. Kot igrače vrtca smo dobili nekaj lutk: miška, žabica, štorclja, nekatere smo naredile vzgojiteljice same. Pet otrok se je z lutkami zbralo ob mizi in so animirali lutke. Tisti otroci, ki v jutranjem krogu skoraj niso spregovorili besed ali pa jih je bilo potrebno spodbujati pri izražanju, so tu preko igre sami od sebe govorili in ob

tem animirali lutko. Deklica, ki je še posebno sramežljiva, je skrita za lutko – miško, ki si jo je ona zamislila kot volka, rjovela kot volk in iskala interakcije z otroki, ki so tudi držali lutko v roki.

Slika 5: »Pozdravljena Sončnica!«

4.3 Senčne lutke

Otrokom sem v igralnici pokazala videoposnetek o možu, ki je s svojimi rokami na pesem »What a wonderful world«, prikazal različne vloge s pomočjo senčnih lutk. Otroci so med opazovanjem posnetka prepoznali živali, petje lutke. Senčno lutkovno gledališče običajno izdelamo s pomočjo platna, na katerega projiciramo svetlobni snop, ki ga prekinjajo senčne lutke. Za platnom igrajo sence, na strani gledalcev pa lahko ugibajo, kdo igra ali kako se lutke počutijo. V skupini otrok smo se znašli na poseben način. Med bivanjem na igrišču smo soncu pokazali hrbet in iztegnili roke. Nastale so lutke, ob katerih so se otroci zelo zabavali, saj so sami nadzorovali kako zelo bo lutka odprla svoja usta. Tekom animiranja rok je bilo potrebno usklajevati prizor na tleh (senco) in dejanski položaj rok, kar pripomore k razvijanju koordinacije pri otroku.

Slika 6: »Jaz pa lahko letim!«

4.4 Ploske lutke

Ploske lutke so lahke za izdelavo. Otroci so potrebovali trši papir, barvice, flomastre ali druge barve, škarje, lepilo ali lepilni trak, paličico. Poljubno lutko so narisali na papir, spredaj in /ali zadaj, jo pobarvali, obstrigli in jo pritrdili na palico. Lutka je bila izdelana. Edina pomanjkljivost pri ploskih lutkah je ta, da lutka ni tridimenzionalna, kar onemogoči funkcionalno igranje v vseh smereh, hkrati pa zaradi takšnega izgleda mlajše otroke ne privlači tako močno, kot ostale vrste lutk.

Slika 7: »A se greš igrat z mano?«

Slika 8: Strah pred nastopanjem smo pustili za lutko.

4.5 Marionete

Marionete so lutke, ki jih držimo na nitkah, te pa vodimo z našimi prsti. Tako lutko lahko zelo približamo otroku, ker je pravzaprav ne držimo z rokami, čeprav jo vodimo prek nitk. V vrtcu smo naredili marionete iz odpadnega materiala: plastenk, embalaže od jogurtov, vezalk, lesenih paličic, zamaškov... Nastale so preproste lutke, ki so bile zmožne leteti, skakati visoko nad tlemi, sesti.

Marioneta je poskrbela, da so otroci res verjeli v živo bitje lutke, ki je govorila pred njimi. Lutki so zaupali, jo spraševali in se ji smejali. Ko sem končala z animacijo lutke iz odpadnega

materiala, ki sem jo poimenovala Tutu, so si otroci želeli igre z njo. Zamenjali smo položaje. Sama sem postala gledalka, otroci igralci. Ob gledanju kratke predstave sem opazila, da otroci delajo z lutko tako, kot z njo delajo odrasli. Uporabljajo podobne premike in stavke.

Slika 9: Navdušenje otrok ob marioneti.

Z otroki smo si ogledali nekaj videoposnetkov, ki prikazujejo marionete. Žan je o njej rekel: »da jo takole zadej vleče (človek), da lahko hodi.«

4.6 Telesne lutke

Za telesne lutke smo potrebovali papir večjega formata. Uporabili smo kar plakate iz trgovine. Otroci so drug drugega na papir obrisali, papir obstrigli, nato pa si izdelali še obraz, lutke pobarvali in zaigrali. Ob igri z lutko je bilo vidno, da so otroci izražali svoja čustva, navdušenje. Vidno je bilo zadovoljstvo, ob lutki so se sproščali, bili so zelo glasni. Telesna lutka s svojo velikostjo prekrije otroka in se zaradi tega vsak posameznik počuti popolnoma skrit za njo. Otroci so preko nje izražali čustva in pokazali, da jih tega ni strah.

Slika 10: »Mene ni! Tu je samo Veliki mož!«

4.7 Animacija predmetov

V vrtcu sem v času počitka brala pravljico Volk in sedem kozličkov. Že po prvem branju sem iz odzivov otrok razbrala, da jim je zgodba blizu in se poistovetijo tako z malim kozličkom kot volkom. V igralnici je vladala tišina, otroci se na ležalnikih niso premikali, ampak so z zasanjanim pogledom spremljali zgodbo. Ko se je v zgodbi pojavilo vprašanje: »In kdo je vstopil v hišico?« so otroci enoglasno zaklicali: »Volk!«. Otrokom sem želela pravljico približati še na drugačen način, zato sem se odločila, da z vzgojiteljico odigram zgodbo s pomočjo animiranih predmetov.

Za volka sem izbrala veliko plastično cedilo z ročajem, kozlički so bili embalaže kozmetičnih krem od najmanjše do največje posodice, mama koza je bila posoda za kavo, pek lopatica za moko, trgovec filter za čaj, za uro sem dodala še prozorno škatlico. Čez mizo sem pogrnila samo zeleno odejo, ki je predstavljala sceno, otroke povabila v »Gledališče na preprogi«, nato pa začela z animacijo. Vedela sem, da bom otroke navdušila, če bom prepričljiva v igri, zato sem se še posebej potrudila in vsak predmet oz. vsaki lutki vdahnila posebne značilnosti, ki vključujejo gibanje in zvok, ter tako pripomogla, da so otroci predmete brez težav povezali z

junaki. Njihov »Dej še enkrat...« je bil zadosten prikaz, da sem nalogo dobro opravila. Potem pa so bili na vrsti otroci.

V kotičku kuhinja smo razprostrli zeleno odejo, vsi junaki, ki so igrali zgodbico, so bili na razpolago otrokom.

Slika 11: »Poglej mama Koza!«

4.8 Animiranje lutk in vpliv lutke na gledalca

»Če hočemo, da lutka zaživi, ji moramo posvetiti vso svojo pozornost, še zlasti s pogledom, sicer ostaja "mrtva". S tem smo svojo energijo usmerili vanjo in skozi njo vzpostavljamo komunikacijo, ki je manj "ogrožajoča", kot je običajna komunikacija "iz oči v oči".« (Majaron, 2006: 97)

Preko lutke otrok ponovno pove pravljico, ki jo je slišal tekom dejavnosti, ali pa na posreden način pripoveduje o svojih doživetjih doma. Svoja čustva, ki bi jih mogoče težje zaupal komurkoli, bo izrazil preko lutke. »Zato lahko lutka postane nenevaren posrednik, pomočnik, ščit. Izzvati lutko ne izpostavlja njenega animatorja. Dovoljuje mu, da skozi lutko izrazi svoje stališče, misel, pokaže svoje sposobnosti na vseh ravneh. Lutka si upa primerjati, tekmovati, vzpostavljati dialoge in se vključuje v skupinsko delo.« (Majaron, prav tam)

»Literatura in praksa potrjujeta, da se otroško vedenje regulira s posredovanjem lutke, ta pomaga otroku, da je uspešnejši in mu istočasno nudi model, kako se bo obnašal.« (Ivon, H., po Haug-Schnabel, 1997; Modrić, 1999; Katz in McClellan, 1999) »Vzgojiteljica lahko preko

lutke predlaga določeno vedenje, ki ga bo otrok veliko hitreje sprejel, kot če vzgojitelj sam govori, jih krega ali se jezi. Za otroka to počne lutka, ki ji on verjame.« (Ivon, H., 2005 po Majaron, 2004)

Ivonova (2005) v svoji raziskavi ugotavlja, da so vzgojiteljice, ki pogosto uporabljajo lutke pri vzgojno-izobraževalnem procesu bolj emocionalno empatične, z več domišljije in domislic kot tiste, ki lutko uporabljajo redko. To naj bi vplivalo tudi na otroke, ki so posledično bolj agresivni, kjer vzgojiteljice pri svojem delu redko ali nikoli ne uporabljajo lutke.

5 OTROŠKO RAZMIŠLJANJE O LUTKAH

V skupini otrok me je na začetku leta zanimalo, kaj o lutkah pravzaprav vejo, zato sem jih na začetku v jutranjem krogu povprašala o tem, kaj jim pravzaprav pomeni beseda »lutka« in se s tem tudi prepričala o njihovi dosedanji interakciji z njo.

Kaj je *lutka*?

»Jaz grem pa zadnjič gledat lutkovno predstavo.« (Jernej)

»Tisto, kar sem delala v vrtcu Mojca.« (Loti)

»Lutkovna predstava.« (Lucija)

»Je miška.« (Matej)

»Predstava.« (Ajda)

»Nisem bil pri lutki, ampak sem bil bolan.« (Maks)

»Črna je.« (Erik)

»Ne vem.« (Manca)

»Tole gor.« (pokaže s prstom na lutke, ki so bile na polici) (Nives)

»To, da se igramo.« (Maks)

»Ne vem.« (Aljaž)

»Da se igram in mi je všeč. Na miškovi predstavi sem bil in je bilo zelo daleč in jo je zob bolel, ker si jih ni umivala.« (Žan)

»Ne vem.« (Mouana)

Kaj triletnikom pomeni lutka, so tudi izrazili preko risbe.

Slika 12: »To lutko sem narisal!«

Slika 13: »Medved in zajec.«

S tem vprašanjem sem razbrala, da imajo otroci že neko izkušnjo lutke, a so v večini govorili o predstavah, ki so jih videli, manj pa o njihovem stiku z lutko. Sama situacija me je pripeljala do tega, da sem za otroke začela načrtovati projekt, preko katerega bi se bolje spoznali z lutko, se srečali z igranjem, animacijo, vendar sem želela preko projekta poseči tudi globlje v

vzgojni proces. Moj začetni cilj je bil preko lutke usvojiti tudi socializacijske pravine, ki so potrebne za prijetno vzdušje celotne skupine v vrtcu. Tako bi preko lutke usvajali tudi pravila skupine, reševali težave, spore in agresivna nagnjenja oz. uporabili lutko takrat, ko bi bila odrasla oseba nemočna pri dogovoru z otrokom.

6 LUTKA V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM PROCESU: PROJEKT »LUTKA - MOJA PRIJATELJICA«

6. 1 Gospod Srajčka na obisku

Zjutraj sem otroke po zajtrku počakala v jutranjem krogu. Pred seboj sem imela manjši črn kovček. Otroci, ki so postopoma prihajali iz kopalnice, so začudeno strmeli v mene in nato pogledovali proti kovčku, na obrazih pa so se jim risali le nasmeški. Brez besed so počakali, da smo se v jutranjem krogu zvrstili prav vsi Mavričarji. Prisotnih je bilo 15 od sedemnajstih otrok. Da jutranjega kroga ne bi začeli brez primerne začetka, smo se na začetku prijeli za roke in spletki verigo, nato pa si s skupnim vzdikom zaželeli: »Dobro jutro Mavričarji!«

Nato sem otroke vprašala: »A veste kaj je tole?« in pokazala na kovček pred seboj.

»Kaj je to?«

Ajda se je oglasila prva: »Ne vem. Škatla taka.«

Nato sem vprašala: »Ali ima še kdo idejo, katera stvar je to?«

Erik je zaklical: »To je črna!«

»Črna je, seveda.«

»Jst sm tud enkrat zakopou u pesk, pa sm traktor tomal in kr nekej... pol pa tole.«

»Ampak jaz še vedno ne vem, kaj je tole...«, sem se zopet oglasila.

»A vam malo bolj pokažem? A veste kako se reče tej stvari? Ali imata vaša mamica ali pa oči kaj takega doma?«

»Jaz sem videl, ko mi je traktor to odkopal od pesku, pa sem videl in rekel: Kaj je to? To je stara škatla.«

»To je stara škatla?« sem vprašala.

Ko sem kovček pridržala v roki in vprašala: »Kaj je to?« so otroci rekli: »Sploh ne vem.« (Ajda. Lucija. Loti.)

»Za odpret!« (Erik)

»A poskusimo odpret?« Enoglasni odgovor: »JA!«

»Kaj pa mislite, da je notri?«

»Eeeee, ej ne vem, kaj je notri.« (Ajda)

»Ne vem.« (Lucija)

»Ej, ne vem.« (Loti)

»Aaamm, mislim da je... aaaaa...« (Maks)

»Tole za strašit.« (Erik)

»Kaj za strašit?«

»Tole za strašit škatla.« (Erik)

»Ne znam.« (Hadis)

»Sploh ne vem.« (Aljaž)

»Jst pa veem..Duhi.« (Žan)

» A pogledamo, če je duh notri?«

»Jaaa.«

Že preko te male raziskovalne igre je bila motivacija na vrhuncu. Otroci so z zanimanjem kukali proti kovčku, jaz pa sem z užitkom pričela z odpiranjem.

Na začetku sem ga odprla čisto malo, toliko da sem dala v kovček roko in si nataknila lutko (ki je seveda bila v kovčku). Otrokom sem posredovala mimiko začudenja, in jim govorila, da je notri nekaj mehkega. Povedala sem, da lahko otroci noter dajo roko in potipajo, kaj se skriva v kovčku. Kar naenkrat je bilo okoli kovčka polno otrok in vsi so svoje rokice vtikali skozi odprtino ob strani in tipali lutko, ki se jo že imela v rokah.

Reakcije otrok so bile smeh, nekateri so se ustrašili in govorili, da je duh, drugi so se nasmihali in govorili: »Aaa- a.«

Otroke sem poskušala končno presenetiti s tistim, kar je v kovčku... zato sem jih povabila, da so se posedli po krogu in me pozorno gledali.

»Ku-ku.« sem rekla ob pogledu v kovček.

Nato je ven pokukala lutka.

Zmedeno se je ozirala naokoli, nato pa začela: »Ojoj joj joj joj joj.. kolikooo otrook... oo...«
Otroci so poslušali in se zasmejali.

»Kdo ste pa vi?« je vprašal G. Srajčka.

»Jst sm Žan!« je zaklical Žan, »Jaz sem Erik!« se je oglasilo na drugi strani.

Otroci so tekmovali med seboj, kdo bo hitreje odgovoril, kdo bo glasnejši.

»Joj, kako si glasen.« reče g. srajčka: »Tako si glasen, da mi bodo kar ušesa razpokala.« se je oglasil g. Srajčka. Prestrašeno se je skrtil za meno, potem pa se le opogumil in rekel otrokom:

»Nekaj bi rad povedal. Boste poslušali?« Otroci so odgovorili pritrdilno.

G. Srajčka: »Dober dan... (trenutek tišine) Dober dan..«

Slika 14: »Dolgo časa sem bil na podstrešju!«

Otroci so začeli pozdravljati lutko.

»Jaz sem gospod Srajčka.« otroci so se tiho smejali in gledali, kaj bo lutka še povedala.

»Ej, mi smo mislni, da si duh!« je rekel Žan. »Ne, ne, ne, ne, ne. Jaz pa nisem duh. Jaz sem pa čisto pravi Gospod Srajčka. Jaz sem lutka.«

»Zakaj si lutka?« se je zopet oglasil Žan.

»Am, am... ja, tega pa ne vem, zakaj so me naredili, da sem lutka...ampak sem! In ime mi je Gospod Srajčka.«

G. Srajčka se je sklonil k mojemu ušesu in rekel: »Rebeka... a moram še kaj povedat?«

»Otroci, ali naj še kaj pove?« sem jih vprašala.

»Ja, ja...« se niso dali otroci.

»No, Gospod Srajčka, pa mi povej, kako pa si ti danes v vrtec prišel?«

»Hja.. pravzaprav sem igralec in bi moral nastopati v čisto pravem gledališču, a je bila moja obleka umazana, zaprašena in raztrgana in so me zaprli na podstrešje med kocke. Če včeraj... Če včeraj ne bi prišla Rebeka in me našla v tem črnem kovčku, potem bi verjetno kar za vedno ostal tam gor. Pa sem ji rekel, če bi me vzela s sabo... No, zdaj sem pa tukaj, sem v vrtcu!

»Ej, ti! Jst bom tebi 'magou.« se je oglasil Erik.

»Meni boš pomagal?« se je odzval Gospod Srajčka.

»Ja.«

Erikova ponudba za pomoč je povzročila odziv še ostalih otrok, ki so bili pripravljeni pomagati G.Srajčki, kljub temu da še ni prosil za pomoč.

»Otroci? Pa bi mi vi malo pokazali tole igralnico, da bom vedel, kje sem danes na obisku?«

Otroci so navdušeno vzkliknili »ja«, Gospod Srajčka pa je še rekel:

»Rebeka me bo kar držala, vi mi pa pokažite, igralnico, prav?«

»Prav.« se je prva oglasila Ajda.

Otroci so nato vstali z jutranje preproge in v gruči odhiteli do prvega kotička.

»Ja, kaj pa je to?« je vprašal Gospod Srajčka.

»Kuh'na!« so hiteli otroci.

»Kaj pa delate v kuhinji?« je vprašala lutka.

»Kuhamo.

»Imamo tole še knjige!« (Žan)

Gospod Srajčka: »Ooo, a res? Knjige imate?«

»Ja, ja...«

G. Srajčka: »To bi pa tudi rad videl.«

»Lej k mamu slike!« je hitel Žan.

Gospod Srajčka si je moral res ogledati vsak kotiček igralnice, ki je otroku nekaj pomenil, saj so se preko dnevne rutine in dejavnosti dodobra privadili na igralnico in so želeli to pokazati tudi lutki. Otroci so v jutranjem krogu v nadaljevanju povedali svoja imena. Na začetku se je zaslišala prava zmeda, saj so vsi želeli biti prvi in se je videlo, da nihče ne vidi drugega v skupini, ker so otroci tekmovali, kdo bo glasneje izrekel svoje ime. Gospod Srajčka se je v hrupu začel jokati, nato pa je povedal otrokom, da ga močno bolijo ušesa, ki so majhna in je hrup potem še večji. Otroci so se umirili, nato pa jim je dal svojo žogico, ki so si jo otroci podajali po krogu in je vsak lahko brez težav prišel na vrsto. Težave so nastale pri dečku, ki ne govori slovensko in ni povedal svojega imena. Pri vprašanju lutke »Kako ti je ime?« deček ni odgovoril, je pa zanimivo, da se je oglasil drugi tujejezični fant, ki je z nasmeškom potrepljal vprašanega dečka in ponovil Srajčkove besede »Kako ti je ime?«. Vprašani deček ni odgovoril, na njegovo vprašanje so odgovarjali otroci, ko so videli, da deček ničesar ne reče. Deklica, ki od začetka ni kazala samozavesti pri govorjenju v jutranjem krogu, se je pri lutki odrezala takoj, kar me je pozitivno presenetilo. Preko te situacije sem opazila, da za sramežljive otroke lutka ni nekaj novega, strašnega, ampak v hipu postane pravi prijatelj, na katerega se otrok z zanimanjem odziva. Gospoda Srajčka smo imeli čez dan ob sebi pri igri, otroci so se igrali z njegovim kovčkom in animirali tudi njega. Preden smo šli na kosilo, je šel Gospod Srajčka v svoj kovček, kjer si je odpočil od svojega prvega dne v vrtcu.

6.2 Kaj je prijateljstvo?

Naslednji dan smo po začetnem pozdravu poklicali Gospoda Srajčka, ki je še vedno počival v črnem kovčku. Otroke je prijazno pozdravil, nato pa je rekel, da je nekaj sanjal in da se ne spomni kaj točno. Ga je pa zelo zanimala neka druga reč, o kateri je povprašal otroke.

Vprašal je, če vedo, kaj pomeni prijateljstvo.

Ajda je rekla, da to pomeni, da sva prijatelja. Loti je rekla, da ne smemo pljuvat in da se ne podere kocke. Žan je rekel: »Prijateljstvo.. am.. da se ne tepemo, da smo prijatelji.« Erik je rekel, »da se lupčkamo.« Maks je rekel, »da mormo u kaminčku ognčk kurit, da se lahko polupčkamo.« Ian in Ali nista vedela kaj je to. Rožle je rekel: »da se lupčkamo in da se objemamo in da se lepo igramo in da se čuvamo.«

Matej je povedal, da je prijateljstvo, če reka kaplja na steno. Taj je rekel, da je to voda. Jernej je rekel, da »oči pa mami doma ogn kurta, da je doma toplo.« Aljaž je rekel, da je prijateljstvo, »k je tak stolp podrt«, Nives pa, da je »mami rekla, da so tam morje.« Lucija je dodala, »da v krog gremo, da ne letimo, da ne pademo.«

Gospodu Srajčku smo »prijateljstvo« narisali tudi na list z barvicami. Otroci so kazali svoje risbice, kjer so bili narisani tudi prijatelji za Gospoda Srajčka. Gospod Srajčka je hodil od otroka do otroka in navdušeno zrl v risbice. Zahvalil se je, da so mu otroci pomagali pri tem, da sedaj ve, kaj prijateljstvo je. Pred kosilom se je Gospod Srajčka otrokom povedal, da si želi ostati v vrtcu, ker mu je lepo in bi se rad še igral z otroki. Potem se je zopet poslovil in šel počivat v svoj kovček.

6.3 Kako bi presenetili Gospoda Srajčka, da se ne bi počutil samega?

Tretji dan smo se z otroki dogovorili, da bomo gospoda Srajčka presenetili. Spomnili smo se, da je prvi dan, ko je prišel na obisk, povedal, da je bil prašen in raztrgan in so ga ljudje pustili na podstrešju tako, da ni mogel igrati v lutkovni predstavi s svojimi prijatelji lutkami, čeprav si je to zelo želel. Otroke sem spodbudila k razmišljanju z vprašanji:

»Kaj storimo za svoje prijatelje? Kaj naredimo za prijatelje v vrtcu? Kako pokažemo, da smo z nekom prijatelji?«

Otroci so govorili, da se »objemamo«, da se »lupčkamo«, Maks je rekel: »Da lahko spimo.« Med seboj so se ponavljali tako da predvidevam, da so bili podobnega mnenja ali pa jim preprosto ni prišlo na misel nič drugega.

Otroke sem vprašala: »Kako bi presenetili g. Srajčko, ko pride spet na obisk? Kaj bi naredili zanj?

»Prijatelja, da ne bi jokou, da ni osamljen. Darila naredimo!« (Lucija)

»Pa dal bi mu mojega fantka, ki sem ga naredil.« (Erik)

»Da bi bila cela stena v igralnici z risbicami. Da ne bi bil več osamljen bi mu sestrico podarila.« (Ajda)

»Jst bi mu pa fantka še enga naredil. Jaz mu bom prijatelja naredil, še enega gospoda srajčka pa bodo trije gospodi Srajčkoti. Torto za njega naredili, pa prijatelja, pa dojenčka pa mami, pa še hiško, igrišče.« (Žan)

»Vzel bi ga domov.« (Rožle)

»Mamici bi povedala, da je gospod srajčka v vrtcu.« (Nives)

»Prebrali bi mu knjigo.« (Matej)

»Domov bi ga peljal.« (Amer)

»Ništa.« (Ian)

»Nč.« (Loti)

»Ništa.« (Taj)

»Ne vem.« (Aljaž)

»Zbudimo ga s tamburinom!« (Žan)

»Pomagal bi hišico zgraditi.« (Maks)

»Zapeli bi mu pesmico.« (Lucija)

»Bo bil gume v vrtec prinesu malega Tomažeka bi mu dal.« (Erik)

»S traktorjem bi ga peljal domov.« (Jernej)

6.4 Prijatelji za Gospoda Srajčka

Ker so nekateri otroci predlagali, da bi za gospoda Srajčka naredili prijatelje, smo se najprej pogovarjali o tem, kakšni prijatelji bi bili pravi zanj. Otroci so predlagali, da so lahko oni sami Srajčkovi prijatelji, povedali pa so tudi to, da ima lahko Gospod Srajčka prijatelja, ki bo prav tako lutka, kot on sam. Otroke sem vprašala, kdo bi jim lahko povedal, kako se naredi lutke in z malo razmišljanja smo prišli do ugotovitve, da nam lahko pomagajo naši starši. Dejavnost

sem povezala z bralnim nahrbtnikom, tako da so otroci v »Mavrični nahrbtnik pravljic« dobili knjigo *Kdo je sešil Vidku srajčico* (F. Levstik), otroci in starši pa nalogo, da po prebrani pravljici doma izdelajo eno lutko (junaka iz pravljice) iz odpadnega materiala. To lutko je zatem vsak otrok prinesel v vrtec in je delala družbo gospodu Srajčku v njegovem kotičku.

Slika 15: Lutke iz odpadnega materiala, ki so jih otroci izdelali s starši.

Lucija je predlagala, da lutki zapojemo pesmico. Sama sem otrokom v jutranjem krogu predlagala, da je pesem lahko taka, ki govori o prijateljih, saj smo mi Srajčkovi prijatelji in ga želimo s pesmico razveseliti. Zato sem vzela flavto in izbrano pesmico otrokom najprej zaigrala. Ko so slišali melodijo, sem pesem zapela sama, nato pa k petju povabila še otroke. Pesem je lahka in bilo je na obrazih otrok vidno navdušenje, s katerim so otroci peli pesem, ki bo presenečenje za gospoda Srajčka.

Pesmica POJ Z MENOJ (Sing mit mir) po Seppu Faistu (prevod Jožko Kovačič)

Poj z menoj
Sing mit mir®
Jožko Kovačič

Sepp Faist

Pojz menoj, poiz menoj, poiz menoj, pri-ja-telj moj!
Sing mit mir, sing mit mir, ja, wir wol-len Freunde sein!

Pojz menoj, poiz menoj, poiz, pri-ja- telj moj!
Sing mit mir, sing mit mir, wollen Freunde sein!

Poj z menoj, poj z menoj, poj z menoj prijatelj moj.

Poj z menoj, poj z menoj, poj prijatelj moj.

In z menoj se igray, svojo roko mi podaj.

In z menoj se igray, svojo roko daj.

Ti in jaz, jaz in ti, midva sva prijatelja.

Ti in jaz, jaz in ti, se razumeva.

Med ponavljanjem pesmice smo se zibali, naše roke so bile *prijazne* in so objele prijatelja ter tako pokazale, da se imamo med seboj res radi.

Naslednji dan je Gospod Srajčka že čakal otroke v jutranjem krogu in jih povabil, da se pozdravijo, zatem pa so mu otroci hiteli pripovedovati o dogodivščinah, ki so se dogajale zadnje dni. Matej je kar sam začel, da imajo Mavričarji za Gospoda Srajčka eno presenečenje. Srajčka je bil čisto navdušen in hkrati presenečen, saj mu še nihče ni pripravil presenečenja. Razgovorila se je Nives, ki je veselo razlagala, da znamo zanj novo pesmico. Otroci so mu kar sami od sebe zapeli pesmico »Poj z menoj«. Gospod Srajčka je pesmico poslušal, nato pa jih prosil, da so jo zapeli še enkrat, saj bi jo rad tudi on znal. Najbolj so se otroci zabavali, ko smo se med petjem objeli čez rame. G. Srajčka je povedal, da v kovčku ni imel nobenih

prijateljev, zato bi bil zelo vesel, če bi bili Mavričarji njegovi prijatelji. Seveda so otroci z navdušenjem pritrdili njegovo prošnjo.

Ko so otroci pri govorjenju Gospoda Srajčka nekajkrat prekinili, je sam rekel, da ne more povedati do konca, če ga otroci kar naprej prekinjajo. Ajda se je oglasila in povedala, da smo napisali pravilo, da ko eden govori, ostali poslušajo. Gospod Srajčka ni vedel, da imajo otroci pravila, zato je prosil otroke, da mu pravila povejo, oni pa so mu šli pokazat liste na steni, kjer so bila že od začetka leta pravila zapisana in narisana. Gospod Srajčka je pokazal, da ga je kar malo strah, ker je toliko pravil in se jih bo moral naučiti. Prosil je otroke, da mu pomagajo in ga opozarjajo, če bo kdaj naredil kaj narobe, da se bo čim hitreje naučil vsa pravila in se obnašal tako, kot je prav. Ko je Mouana rekla, da bo njegova prijateljica, so začeli otroci gospoda Srajčka objemati in božati. Lutka je priznala, da so otroci zares prijazni in da mu je všeč, ko je lahko z njimi v vrtcu.

Slika 16: »Ko eden govori, ostali poslušamo.«

6.5 Urejamo Srajčkov kotichek

Z otroki smo prešli tudi k ideji, da zanj naredimo hišico. Najprej me je zanimalo, v katerem kotichek igralnice bi lahko bil gospod Srajčka. Otroci so si izbrali knjižni kotichek. Zatem sem jih spodbudila, naj razmislijo, kako bi njegov domek izgledal.

»Kako bi mu naredili hišico?«

»Bi šel orodje iskat domov, bi prinesel pa bi delali hišico pa kokoške bi ti dal.« (Matej)

»Iz lesa bi naredili. Hiška bo na preprogi, da ga ne bo zeblo.« (Žan)

»Iz kock.« (Nives)

»Streho dali, da ne bi noter deževalo.« (Lucija)

»Vrata bi ti naredili.« (Erik)

»Iz kamnov.« (Ajda)

»Stolp.« (Aljaž)

»Bom šel na traktor, bom ti pomagal hišico zgraditi, za ptičke hišico.« (Maks)

»Iz ptičkom bi naredila.« (Loti)

»Iz kock, tistih talesenih, ki sem jih jaz v vrtec prinesla.« (Lucija)

Slika 17: »Taka je lahko Srajčkova telovadnica!«

Otroci so se nato res porazdelili po kotičkih in začeli graditi hišo iz kock in lesenih deščic. V kotičku pri knjigah so si deklice pritrdile tančico čez pohištvo in se v njem igrale.

Me je pa zanimalo, kako bi uredili Srajčkov kotiček, zato sem otroke vprašala:

»Kako bi njegova soba izgledala, če bi jo naredili mi v vrtcu?«

»Ena taka debelejša.« (Matej)

»Roza.« (Mouana)

»Al pa črna!« (Matej)

»Al pa sive barve.« (Loti)

»Al pa u rožicah.« (Lucija)

»Al pa taka kot avto.« (Matej)

Ko sem otroke vprašala, če bi vsak pobarval Srajčkovo sobo, so hiteli s predlogi:

»Jst bi rada modro.« (Mouana)

»Modro.« (Taj)

Odločili smo se, da prav vsak otrok sodeluje pri barvanju njegovega koticčka, zato smo poiskali papir, ki bi ustrezal tapetam ter ga pobarvali s prstnimi barvami. V koticčku, ki smo ga izbrali za gospoda Srajčka, smo nato sobo tudi uredili. Otroci so predlagali, da bi lahko poleg tapet na steno nalepili kar risbice, ki jih narišejo v vrtcu, zato smo se odločili, da bomo ves čas projekta risbice namenjene Gospodu Srajčku lepili v njegov koticček.

Slika 18: »Še malo pa bo tapeta končana!«

Skozi projekt smo na steno koticčka nalepili tapete, otroci so za gospoda Srajčka risali risbice, ki so jih nato nalepili poleg tapet. V koticčku smo zbirali različne vrste lutk, ki smo jih našli v vrtcu pa tudi tiste, ki so jih izdelali s starši doma in skupaj v vrtcu.

Slika 19: Srajčkov kotiček pred začetkom urejanja.

Slika 20: Srajčkov kotiček na koncu projekta.

Za Srajčkovo domovanje smo potrebovali tudi ime. V jutranjem krogu sem otroke povabila, da pomislijo, kakšno ime bi imela soba. Ker je bilo predlogov s strani otrok veliko, smo se odločili, da naredimo demokratične volitve, tako da glasujemo, za katero ime se bo odločilo več otrok. Nismo dvigovali rok, ampak sem otroke povabila, da se za vsako ime postavijo na označeno mesto na tleh. Kjer je pisalo ime »Jagodka«, ki si ga je izbrala Mouana, se je postavilo največ otrok.

Ko smo izvolili ime Srajčkovega domovanja sem naredila seznam vseh otrok, ki bodo med počitkom počivali z gospodom Srajčkom. Na vrh seznama sem napisala »Počivamo z lutko« in narisala Gospoda Srajčka, potem pa prosila še Aljaža, da je narisal tudi on, da bodo otroci točno vedeli, kaj to pomeni. Vsak dan je gospod Srajčka prebral eno pravljico, nato pa z enim od otrok počival na ležalniku. Seznam je otrok ob koncu počivanja dopolnil s pobarvanim kvadratom ob svojem simbolu zato, da so imeli vsi otroci vpogled v to, kdo bo naslednji na vrsti in kdo je z lutko že počival.

Slika 21: Ljubljenec skupine bere pravljico za počitek.

6.6 Obljuba prijateljstva

V jutranjem krogu smo si zjutraj sezuli copate in se za začetek pozdravili z nogami. Vsako stopalo je imelo svoje ime, ki si ga je izmislil otrok, pomembno pa je bilo, da se imajo noge rade in se prijazno pozdravijo. Ker je bila igra zopet nenavadna in otrokom še nepoznana, so se med seboj z zanimanjem opazovali, vsak se je na svoj način trdil, da bi obvladoval gibanje in nežno pobožal sosedovo stopalo s svojim. Dogovorili smo se, da zbudimo še Gospoda Srajčka. Sama sem šla ponj, otroci pa so se že dvigovali s preproge, da bi ga videli.

Ko sem prišla do preproge, je Gospod Srajčka otroke prijazno pozdravil. Rekel jim je, da je v kovčku spet malo razmišljal in bi se z njimi rad pogovoril o tem, kako se prijatelji obnašajo med seboj.

Otroci so Gospodu Srajčku pripovedovali o pravilih, ki smo se jih dogovorili v skupini. Lutka je z navdušenjem poslušala, ko so otroci obljubili, da bodo med seboj prijatelji in se ne bodo topli, ščipali, pljuvali in si jemali igrače. Gospod Srajčka je otrokom rekel, da je potrebno tako

pomembno obljubo zapečatiti tako, da bo pomembna in bo vsak, ki bo prišel v igralnico, vedel, da smo obljubili, da bomo med seboj prijatelji, kot smo povedali. Srajčka je vprašal otroke, če so že slišali za slovesno prisego pa se je enoglasno slišal »Ne.«. Zato je povabil vsakega otroka, da bo na list papirja odtisnil svojo pobarvano dlan, nato pa bi jih prilepili na poseben list in tako obljubili, da bomo v naši skupini vsi prijatelji. Otroci so z navdušenjem pritrdili in že vstali, da bi se čimprej lotili naloge. Gospod Srajčka je rekel, da bo pustil, da skupaj izdelamo odtise dlani, jutri pa se nam bo spet pridružil.

Vsak otrok je prav z veseljem prišel do ustvarjalne mize, kjer je lahko s poljubno barvo odtisnil svojo dlan. Naslednje jutro smo pred zajtrkom posušene dlani izstrigli iz papirja, pri jutranjem krogu pa so otroci že spraševali, kje je Gospod Srajčka. Stopila sem ponj, nato pa je Gospod Srajčka pozdravil otroke za dobro jutro. Otroci so mu odgovorili in takoj pričeli z razlaganjem, da imajo že pripravljene dlani za prisego.

Slika 22: Odtisnjene dlani na lepenci.

Gospod Srajčka je povedal, da je v kovčku čez noč kar dobro razmislil, da bi bilo dobro, če je ta obljuba posebne oblike. Vprašal je, če so otroci kdaj risali za koga, ki ga imajo radi. Deklice so govorile o rožicah in o tem, kako narišejo mamico in atija, dečki so najraje risali traktorje ali svoje sestrice, ko pa je Ajda povedala, da nariše srčka, se je z njo strinjalo še

nekaj otrok, ki se tega ni takoj spomnilo. Sama sem imela v mislih obljubo prijateljstva v obliki srca, zato je Gospod Srajčka takoj nadaljeval v tej smeri.

»Bomo narisali en velik velik srček in ga izrezali in ga dali še na steno in bo to potem, ko nalepimo še svoje rokice gor res res prava obljuba, da smo jaz pa mavričarji pa vzgojiteljice med seboj prijatelji?« je hitel Gospod Srajčka.

»Jaaa!« so bili vsi enoglasni.

»Potem pa potrebujemo še en velik papir pa salotejp pa še škarje. Kdo jih gre iskat?« je še vprašala lutka.

Otroci so začeli tekmovati med seboj, kdo bi prvi kaj priskrbel, zato je Gospod Srajčka določil nekaj otrok, ki so v hipu prinesli potreben material na preprogo, kjer smo ustvarjali naprej. Gospod Srajčka je narisal veliko srce, vzgojiteljica ga je s škarjami izrezala, nato pa je lutka vprašala, kaj naj napiše na sredino srca.

»Kaj smo obljubili?« je vprašal Gospod Srajčka.

»Da se ne bomo ščipal pa topli pa pluval,« je hitela Lucija.

»Pa prijatelji bomo,« je dodal Ali.

»Tako je! Obljubljam, da bomo med seboj prijatelji. A pol kr takole napišem – Mavričarji smo prijatelji?«

»Jaaa!« so se oglasili otroci.

Slika 23: Obljuba prijateljstva.

Gospod Srajčka je v roke vzel flomaster, napisal, nato pa smo svoje dlani nalepili na srce. Tega je vzgojiteljica pritrdila na steno, kjer imamo jutranji krog, zato da smo lahko to zapisemo vsi dobro videli. V očeh otrok se je videlo navdušenje in veselje, da smo naredili ta korak in obljubili, da bomo med seboj prijatelji. Gospod Srajčka je še rekel, da si zasluži počitek, zato je se je poslovil od otrok in smuknil v kovček.

6.7 Naredimo lutkovno predstavo za Gospoda Srajčka

Ker je Gospod Srajčka izrazil željo, da bi nastopal v čisto pravi lutkovni predstavi, so se otroci skupine Mavrica strinjali, da mu pri tem pomagajo. Ko smo bili naslednji dan v jutranjem krogu brez lutke, me je zanimalo, če otroci že kaj vedo o lutkovni predstavi.

- »Da plešemo.« (Ajda)
- »Lutkovno predstavo se igraš.« (Jernej)
- »Se igramo in se ne tepemo.« (Lucija)
- »Da poslušamo. Pokažemo lutkovno predstavo.« (Ali)
- »Da se ne tepemo pa se ne porivamo.« (Matej)
- »Igramo se in se ne ščipamo.« (Rožle)
- »Se igramo in meni je všeč traktor.« (Žan)
- »Kozličke.« (Manca)

Kaj pa potrebujemo za lutkovno predstavo?

- »Lutke bi posodili. Kaj pa če bi volka posodili... jst bi posodu harmoniko pa ladjo.« (Ali)
- »Mamo kozo rabimo, da bo kupila hrano za svoje kozličke.« (Rožle)
- »Volka.« (Nives)
- »Isto volka. Pa pravljico rabimo. O Gospodu Srajčkotu. Tuki noter (kaže knjigo).« (Mouana)
- »Flavto. Pa še bobne.« (Aljaž)
- »Vse stvari. Lutke. Tok lutk rabimo! (pokaže z roko) Punce bi gledale, jst bi pa predstavo igral. Pol bi pa muziko prnesl pa bi delal lalala.« (Žan)

Zadnjo možnost sem otrokom dala takoj. Predlagala sem, da se deklice usedejo na en konec preproge, medtem pa dečki pripravijo vse potrebno za predstavo. Poiskali so si ročne lutke,

med njimi tudi Gospoda Srajčko iz kovčka. Odra si niso postavili, ampak so kar začeli igrati na preprogi. Vsak otrok se je na svoj način oglašal s svojo lutko, trije so se z njimi zaletavali v plakat. Z lutkami niso ustvarjali dialogov. Deklice so med gledanjem predstave tudi izrazile željo, da bi igrale, zato sem po nekaj časa pustila, da so vloge zamenjale. Ajda in Lucija sta začeli z dialogom:

Lucija (žaba): »Lej Gospod Srajčka...«

Ajda (G. Srajčka): »Kaj se je zgodilo Lucija? Kaj je narobe?«

Žaba: »Se mi je naredlo, k sm se udarla.«

G. Srajčka: »Lahko pridem pogledat?«

Žaba: »Ja.«

G. Srajčka: »Prav.« (ji popiha modrico)

Tudi ostale deklice so preizkušale lutke na svoj način, pri igri se je pokazala sproščenost in vživetost v to, kar počnejo.

Ker sem hotela od otrok slišati še kaj o gledališču, sem jih zopet povabila v krog, kjer sem jih vprašala: »Je kdo že bil v gledališču?«

Oglasil se je Žan, zato sem ga vprašala, če ve: »Kaj je to gledališče?«

»To je daleč. V mestu. Manco sm vprašal, da bodo vsi pršli na predstavo. Bil sm pa z dedotom na lutki predstavi. Ka tm je na drevesu telefon bil. To je še bol daleč. Tm zaviješ pa si. Lutkovna predstava je notri in pol prideš po stopnicah dol in pol se začne lutkovna predstava hitro. Lutke so ble mal drugačne. Tm ni Rebeka bila pa Andreja. Tm so druge tovaršice bile. Pa stric je delal.« (Žan)

Otroke sem povabila, da bi za domačo nalogo doma poiskali kaj o gledališču. In to ne o čisto navadnem gledališču, temveč o lutkovnem. Tako smo že naslednje jutro dobili nekaj novih informacij o tem, kaj lutkovno gledališče je.

Slika 24: Plakat s članki in fotografijami o lutkovnem gledališču.

Otroke sem spomnila, da so bili priča lutkovni predstavi. Enkrat tisti, ki sva jo z vzgojiteljico izvedli sami preko animacije predmetov in eno tisto, ki smo si jo v enoti že ogledali - predstavo potujočega lutkovnega gledališča »Teater za vse!« Z otroki smo se ob prinesenih člankih in fotografijah tudi pogovarjali. Kljub temu, da se je včeraj gledališča spomnil le Žan, sem videla, da je bil tudi Maks na predstavi, ker nam je predstavljal zgodbico o vili Malini. Spomni (Maks) se je tudi »lutkovne predstave, ki jo je sam igral z otroki«, Mouana pa je rekla, »da so gospe naredile lutkovno predstavo«.

6. 8 Sestavljamo pravljico z lutko

V skupini smo se odločili, da sestavimo pravljico, v kateri bo Gospod Srajčka lahko nastopal. Problem je nastal, ko z otroki nikakor nismo mogli sestaviti pravljice na skrivaj pred Gospodom Srajčkom, saj za otroke ni bilo zanimivo le sedeti in sestavljati zgodbo stavek za stavkom. Zato sem se odločila, da Gospoda Srajčka kljub temu še ne pokličem, pripeljem pa drugo lutko, ki je otroci še niso videli pod mojim animatorstvom. V jutranji krog sem pripeljala Volka.

Volk se je sprehodil do otrok.

Nives: »Volk! Že prihaja! Živjo volk!«

Mouana: »Bomo sestavili pravljico volk?«

Nives: »Bomo sestavili.... Ja!«

Volk: »Bomo sestavili, ja, ampak bom prišel jaz tamle sedet na preprogo, ane?«

Otroci: »Ja.«

Volk: »Ooo.. se bom tuki k Rebeki usedu. Opa!«

Nives: »E-ej! Glej me!«

Volk: »Dober dan otroci.«

Otroci: »Dober dan volk!«

Volk: »Tako sem dobro spal danes...«

Loti: »Jst tudi!«

Nives: »Jst tudi!«

Manca: »Jst tudi!«

Volk: »Otroci! Sem slišal, da moramo sedaj mi sestaviti pravljico.«

Otroci so začeli govoriti vsepovprek, zato sem volka izkoristila, da smo se umirili:

Volk: »Otroci, dajmo takole roko pred usta. Takole.«

Otroci so se spogledovali in se smejali volku, nato pa so se pomirili.

Volk: »Kako bi začeli pravljico?«

Žan: »Volk je zelo bolan, a veš.«

Volk: »Kaj?«

Žan: »Ti si ga požrl in je zelo bovn.«

Volk: »Kdo?«

Žan: »Gospod Srajčka. In zdej je v kovčku in zdej počiva, da bo dobre volje.«

Volk: »Počiva zaradi tega, ker mu mi še nismo pripravili presenečenja. (spet pogleda otroke)

Kakšna bi bila zgodbica za Gospoda Srajčkota?«

Mouana: »Nekoč je živela stara koza in kozličke je imela in je poklicala...«

Volk: »Ooo.. Mouana, veš katero pravljico si začela? Tisto o meni in sedmih kozličkih, kajne? Ampak veš, jaz imam že pravljico o kozličkih in o prašičkih, Gospod Srajčka pa nima še nobene pravljice, da bi v njej nastopal. Zato bo zelo vesel, ko bo dobil čisto pravo knjigo zase. In kako jo bomo začeli? Andreja, jo boš lahko zapisala?«

Andreja: »Mhm.«

Volk: »Začeli bomo... Kako že? Nekoč je živel gospod Srajčka...«

Otroci so začeli govoriti, kako bi se lahko slišala pravljica, a vedno je bila glavna oseba Volk, ker so bili verjetno nad lutko tako navdušeni, da so Gospoda Srajčka popolnoma odmislili.

Eden od otrok je lutko udaril po nosu in v tistem je volk žalostno rekel:

Volk: »To boli...«

Maks: »Volk, a je vse u redu?«

Volk: »Mhm. Ampak mi ni vseč, če me tepete. (otroci so potihnili)

Kako bomo pa zdaj nadaljevali zgodbico?«

Žan: »Lahko pa ti nadaljuješ zgodbico.«

Volk: »Kako bi naredili knjigo?«

Žan: »Iz papirjom. Slike bi dali in potem bi ti videl in bi ti videl kako bi naredili še pujske in kozličke in še Gospod Srajčkota.«

Volk: » Ampak, če je ta pravljica, ki jo sestavljamo darilo za Gospoda Srajčkota, mora potem on noter nastopati, kajne? Kaj se zgodi v zgodbici? Kaj si bomo izmislili?«

Z otroki smo v nadaljevanju stavek za stavkom pletli zgodbo o gospodu Srajčku.

Nekega lepega sončnega zimskega dne, se je Gospod Srajčka odpravil na travnik. Zgodilo se je, da G. Srajčka ni bil vesel ampak je prišla tudi muha in ga je pičila, zato, ker je bil čisto sam.

K je vrva ga potegnila G. Srajčkota na tako ograjo. Pol ga je pa še osa pičila. Tm odzadej. Piču ga je še komar. Tm u gozdu, kjer je veliko komarjev. Tok velik jih je. Komarji so ga popikali kr celga. Bil je pikast. Pol sm ga pa jst z rolko našel in sem ga odpeljal v bolnišnico in ga pozdravil in potem sem ga dal nazaj v kovček in sem ga nesel v vrtec.

Potem, ko je bil na travniku je prijazna čebela pršla in mu stresla jabolka v usta. Gospod Srajčka ni nič jokaj.

Živel je G. Srajčka in potem je ježek prišel in je mislil, da je muha.

Ježek je bil potem v tunelu in ker je bila pa sam ga je bilo zelo strah. Zato ker ježek ni bil več v tunelu in je šel na drugo stran ga ni bilo več strah in ga je potolažil sonček.

Gospod Srajčka se je pa včeraj zgubil. Mislil sem , da je v mojem pesku. Potem je pajk prišel in je nesel levčka v hišico. G. Srajčka je bil sam, ker ni bilo nikerga. Pol je pa muha pršla pa

osa. Poklicali sta G. Srajčkota. Potem je bil g. srajčka jezen in je oso brcnu. Z oso se je zgodilo, da je žalostna bila, ker ji ni bilo všeč.

Potem je G. Srajčka hodu na travnik in je nabiral rožice, da bo pozdravil nekoga, ki je bil žalosten, zato je nabiral rožice. Osa je bila žalostna. Gospod Srajčka je dal rožice osi. Pa je rekla osa, da so lepe rožice. G. Srajčka je nabiral rožice, ker je bil prijazen. k ni imel veliko prijateljev, je pobožal oso. Z oso je bilo lepo. Bila je vesela. Gospod srajčka in osa sta se igrala. Pa s čebelo sta se tud igrala. Delali so in jedli hrano in se stiskali.

Ja... imeli so se radi, kot se imajo radi le pravi prijatelji.

Ob koncu se je Volk zahvalil otrokom, da so se potrudili in je vsak prispeval nekaj k nastanku čisto prave pravljice.

6. 9 Iskanje naslova pravljice

Pri počitku sem otrokom začela brati pravljico, ki smo jo sestavili. Nekaj pa je še manjkalo. Ugotovili smo, da imajo vse pravljice na začetku napisan naslov. Zato smo z Mavričarji naslednji dan začeli zbirati predloge. V teku iskanja ustreznega naslova, so morali otroci zelo razmišljati, kako bi poimenovali pravljico, glede na njeno vsebino. Predlogi so bili:

»Gospod Srajčka.« (Maks, Ajda, Mouana)

»Ptiči.« (Matej)

»Imeti je hotel nekoga družga, ki ni hud.« (Maks)

»Gospod Srajčka išče prijatelja.« (Ali)

Po podanih predlogih smo z demokratičnimi volitvami preko dvigovanja rok izglasovali Alijev predlog.

6. 10 Ilustriranje pravljice

V jutranjem krogu smo se pogovarjali tudi o tem, kako izgledajo prave knjige, zato smo si ogledali knjigo iz knjižnega kotička, ki smo jo že brali med počitkom – Volk in sedem kozličkov. Z otroki smo si ogledali knjigo in se pogovorili o tem, kaj mora prava knjiga imeti. Naučiti smo se morali novih pojmov kot so platnica, ilustracija, naslov knjige. Ugotavljali

smo, kaj že vemo o izdelovanju knjig in kako bi lahko našo pravljico, ki je bila na začetku napisana samo na listu papirja, prenesli v pravo knjigo.

»Kako bi izdelali knjigo?«

Taj in Ali nista vedela. Matej je rekel, da »iz lokomotije«, Jernej je rekel, da »rabimo velik listov.« Ajda je predlagala, da naredimo knjigo iz plastelina. Žan je rekel, da bi jo »lahko polepli«. Rožle je rekel, da jo lahko naredimo iz papirja. Ugotovili smo, da nam bo s pomočjo papirja, ki ga imamo v igralnici, uspelo izdelati knjigo. Na vsak list sem napisala stavek ali dva iz vsebine pravljice, otroci pa so te izseke ilustrirali. Ko smo imeli liste pripravljene, smo se pogovorili o tem, kako bodo listi stali skupaj.

Slika 25: »Pogej, tak je gospod Srajčka v pravljici!«

Manca je predlagala, da jih spnemo s *ščipalom*, ki ga ima doma. Mouana je predlagala, da jo lahko zalepimo, Ali je predlagal *salotejp*, da knjigo oblepimo ob strani, Ajda je rekla, da »lahko luknice naredimo in damo špagco čez, tako kot pr risbica za Taia.«

Poskusili smo uporabiti vse predlagane stvari. Po igralnici smo poiskali primeren material, ki bi nam pomagal pri izdelavi knjige. V likovnem kotičku so otroci našli lepilni trak in tekoče lepilo, mene so prosili, da iz predala vzamem *ščipalo* (spenjač).

Slika 26: »Skozi luknjice povežem liste.«

Otrokom sem najprej pokazala, kako se pravilno uporablja spenjač in opozorila na kaj morajo biti še posebej pozorni pri delu z njim. Manca, ki je že doma delala s svojim *ščipalom*, je pomagala tudi pri nastanku knjige. Ker so se sponke pri spenjanju zelo zatikale, z lepilnim trakom pa tudi nismo bili uspešni, mi je Ajda pomagala luknjati luknjice, nato pa je sama skozi njih napeljala vrvico, ki sem jo na koncu zavezala, kot smo to že delali pri risbica za spomin.

Naslednji dan smo v jutranji krog spet poklicali Gospoda Srajčka. Sam je bil nad knjigo zelo navdušen in je bil vesel, da so mu otroci pripravili tako presenečenje in darilo. Otroci so bili nagneteni okoli njega, zato je izkoristil priložnost in pravljico pred vsemi prebral. Tekom dneva pa so otroci prebirali svoj novi izdelek in si brali knjigo, čeprav je bila obrnjena narobe.

Slika 27: »A to pravljico ste sestavili zame?«

Slika 28: »Nekoč je živel gospod Srajčka.«

6.11 Izdelava lutk za predstavo

V začetku diplomske naloge sem že opisala različne vrste lutk, ki smo jih spoznavali tudi z otroki. Otroke sem zato v jutranjem krogu vprašala, katere lutke nastopajo v zgodbici, ki smo jo sestavili za Gospoda Srajčka.

Otroci so povedali, da »ježek«, »čebela«, »osa«, »G. Srajčka«, »komarji«, »gozd«, »medved«, »ograja«, »vrva«, »rožice«, »sonček in tunel«. Ugotovili smo, da je v zgodbici veliko nastopajočih. Vse te lutke, ki bi nastopale, bi morali z otroki narediti. Posedli smo se v likovni kotiček, izbrali material in začeli ustvarjati.

Slika 29: Izdelujemo lutke za predstavo.

Slika 30: Pomoč nam je prav prišla pri delu z vročim lepilom.

Slika 31: Tako je nastala lutka »Vrva«.

Pri skupnem delu se je videlo, da si otroci stojijo ob strani in si med seboj pomagajo brez prepiranja. Skupaj so se dogovarjali in ugotavljali, kaj bi bilo primernejše storiti.

6.12 Izdelava scene

Gospoda Srajčka je naslednjega dne v jutranjem krogu zanimalo, kako naredimo lutkovno gledališče.

Maks je rekel, da »iz listov in iz papirja«, Matej pa je dodal: »Iz škatel.« »Al pa iz blaga.« se je še oglasil Maks. Mouana je rekla: »Iz plakata.«

Žan si je vzel čas in povedal: »Mami je rekla, da če nardiš gozd moraš naravnost nardit in potem daš še tunel zravn in zalepiš in počakaš. In potem daš še lutke zravn in jih napičiš in potem lahko mi lutkovno predstavo igramo, da bodo Žabice gledali, mi bomo pa lutkovno predstavo zaigrali.«

Ko sem otroke vprašala, če bi kar sedaj naredili lutkovno gledališče, so bili otroci zelo navdušeni: »Jaaa!«

Me je pa vseeno zanimalo: »Kaj bomo pa potrebovali za to?«

»Škatle.« (Matej)

»Kako jih damo skupaj?«

»Takole: Ščip ščip.« (Žan)

»Pa kaj še?«

»Lepilo pa škarje.« (Mouana)

»Boste poiskali vse škatle, ki jih imamo v igralnici pa so prazne?«

»Jaaa!«

Otroci so vstali in šli iskat škatle. Prinesli so jih na preprogo, kjer so nadaljevali z ustvarjanjem.

Slika 32: »Vse škatle smo prinesli.«

Tam so otroci sestavljali škatle eno na drugo, jih odpirali, zlagali, nekaj otrok je vzelo škarje in so začeli karton striči.

Slika 33: »Jst pa ograjo delam.«

Ko sem med ustvarjanjem otroke spraševala, kaj vse izdelujejo, so pripovedovali o travi, rožicah, gozdu in ograji.

Slika 34: »Tunela mi delamo!«

Otroci so začeli v igralnici barvati sceno z barvicami in flomastri, nekaj deklic pa je želelo barvati z akrilnimi barvami. Ker nismo želeli umazati igralnice, smo s skupnimi močmi prenesli kartonasto strukturo na igrišče, kjer smo se lotili zaključnih del. Otroci so komaj čakali, da so bili prosti čopiči, saj si je vsak želel sodelovati pri barvanju. Nastala je zelena trava, rožice, gozd, sonce in oblaki. Vsak je želel dodati še kaj svojega pa četudi ni bilo omenjeno v pravljici. Ko je bila površina poslikana, smo gledališče pustili na toplem zraku, kjer se je posušilo.

Slika 35: Barvanje lutkovnega gledališča in priprava scene.

Ko je bila scena dokončana sem otroke vprašala, če kdo od otrok ve, kaj se v gledališču še nahaja poleg odra, kjer nastopajo lutke. Manca je rekla, da so »v gledališču zavese, ker ne sme lutka vn pridt.« Pa tudi stoli, saj morajo gledalci nekje sedeti, kar pa smo videli že mi, ko smo šli na predstavo potujočega gledališča in so nas posedli na stole.

6.13 Vabila in vstopnice

Naslednji dan smo se z Gospodom Srajčkom v jutranjem krogu dogovorili, kdaj bi naredili lutkovno predstavo z njegovo zgodbico. Otroci so določili petek, zato smo ta dan na našem tedenskem plakatu tudi označili, da bi lažje odštevali čas do takrat. Gospod Srajčka se je strinjal, rekel pa je še, da bi rad vsaj enkrat zvadil igro, da se ne bo na dan predstave preveč motil. Pohvalil je otroke, da so gledališče zelo dobro uredili.

Rekel je še, da bo moral vsak otrok igrati eno lutko ali pa opraviti kakšno nalogo. Otroci so takoj začeli tekmovati, kdo bo imel katero lutko. Hitro jih je pomiril in predlagal, da ima posamezno lutko tisti otrok, ki se bo bolj potrudil in odigral poskusno predstavo. Otroci so šli na prošnjo Srajčka po lutke in jih prinesli na preprogo, kjer sem jih sama povabila, da se razdelijo na tiste, ki igrajo in tiste, ki gledajo predstavo. Otroci z lutkami so šli v zaodrje, ostali pa so si prinesli stole in se posedli na preprogi. Enemu otroku sem dala še lutko - Gospoda Srajčka. Deklico, ki je sedela med gledalci sem prosila, da z menoj bere pravljico, katero bodo otroci odigrali.

Pri igranju poskusne lutkovne predstave so bili otroci zelo uspešni. Med mojim branjem so še sami ustvarjali dialoge, ki v knjigi sploh niso bili napisani, kar se mi je zdelo izjemno umetniško s strani otrok. Otroke sem po tridesetih minutah pustila, da so se naprej sami dogovarjali pri igranju. Nekateri so predstavo gledali, nekateri so se z igralci zamenjali in odigrali dele predstave, drugi so se igrali v ostalih kotičkih. Sama sem otroke opazovala pri igri, da bi videla, kako se posamezniki odrežejo pri igri z določeno lutko.

Naslednji dan smo po jutranjem pozdravu ugotovili, da moramo otroke, ki bi prišli na predstavo povabiti, saj drugače ne bodo vedeli, da se bo predstava v naši igralnici dogajala.

Ker smo želeli povabiti veliko otrok, je imel vsak otrok možnost narisati del pravljice, ki se bo igrala, na listo pa so otroci z izmišljenimi črkami napisali tudi to, kdaj bo predstava.

Slika 36: Pišemo vabila in gledališke liste.

Otroci so mi rekli, da lahko naredijo tudi gledališke liste. Spomnili so me, da je Maks takrat, ko smo zbirali informacije o lutkovnem gledališču, s seboj prinesel gledališki list o predstavi vile Maline. Ali je predlagal naj se gledališče imenuje *Gledališče Gospoda Srajčkota*, ker bo tudi on igral v predstavi. In to sem na list tudi napisala, skupaj z otroki pa smo ga nalepili na vrata igralnice.

Naslednji dan smo z otroki izdelovali vstopnice. Na male liste so otroci risali glavne junake pravljice, sama pa sem na vstopnice napisala *vstopnica*. Določili smo, da pismonoša oz. *poštar*, kakor so rekli otroci, »nosi torbico« in »nese pošto« in »jo da v nabiralnik«. Tako smo ob koncu pogovora določil pismonošo, ki bi odnesel vabila in vstopnice k otrokom enote.

Erik se je prostovoljno javil, da to delo opravi, poleg tega pa si je z navdušenjem izbral torbo za vsa vabila in vstopnice. Odnese jih je otrokom enote, ki so presenečeni opazovali dogajanje ob vratih njihove igralnice. Erik je prav ponosno povedal, da imamo lutkovno predstavo in naj jo pridejo pogledat.

Slika 37: »Vabljeni na lutkovno predstavo!«

6. 14 Naše gledališče in predstava za otroke enote

Prišel je težko pričakovani petek, ko bi zaigrali predstavo. Skupaj z otroki smo morali najprej urediti prostor. Lutkovno gledališče smo opremili s stoli, ki smo jih zložili drug zraven drugega. Otroci so pripravili sceno in lutke, Lucija se je javila za blagajničarko, ki bi *ščipala vstopnice*.

Slika 38: Pripravljamo igralnico za predstavo

Pred predstavo smo izvedli generalko. Otroci, ki so se že čez teden dogovarjali, kdo bi igral katero lutko, so vzeli vsak svojo in se postavili v zaodrju. Ostali so na stoli opazovali potek, sama sem brala pravljico.

Slika 39: »Hej, osa! Dej greva piknt Gospoda Srajčkota.«

Slika 40: Priprava blagajne lutkovnega gledališča.

Ko smo bili pripravljeni na predstavo, je Ian odšel do otrok v enoti in jih povabil, da lahko pridejo v igralnico. Zanimivo je bilo videti predšolske otroke s sijočimi obrazi in z vstopnicami v rokah. Posebej pomembno se je počutila blagajničarka, ki je z luknjačem naluknjala vsako vstopnico in tako dovolila vstop gledalcu.

Slika 41: Naša blagajničarka ščipa vstopnice gledalcev

Slika 42: Gledališče smo napolnili do zadnjega mesta.

Ko se je pričela predstava je bila v igralnici popolna tišina. Začela sem z branjem, otroci v zaodrju so pričeli igrati. Nekateri so se *zmotili* in z lutko prišli prehitro na oder, a so se otroci kar na glas dogovorili, kako mora biti prav. V primerjavi z ostalimi igrami, ki so jih otroci igrali, je bila ta bolj redkobesedna, a z več mimike lutk. Predvidevam, da so bili otroci zaradi publike nekoliko zmedeni, saj je na oder zrlo precej novih obrazov, ki jih pretekle tedne ni bilo.

Zanimiv utrinek je bil ta, ko je Ježek padel čez rob odra in je na pomoč poklical Gospoda Srajčka. Ta duhovit vložek, ki ni bil dogovorjen je vse gledalce spravil v smeh. Za nekaj otrok sem bila prepričana, da bodo *zmrznili in obnemeli*, če bo *dvorana* polna, a so me pozitivno presenetili s tem, da pri igri in govorjenju ni bilo težav. Po svoje so povedali del zgodbe, ki je sledil, nato pa se spet umaknili. Za otroke je bil pomemben končni aplavz, ki so si ga zaslužili od gledalcev. Prišli so pred oder in pokazali lutke, nato pa je Žan rekel, da se morajo lutke pokloniti, kar so na moje presenečenje tudi naredili ob posnemanju Žana.

6.15 Kaj je prijateljstvo?

Naslednji dan smo si z otroki v jutranjem krogu izmenjali vtise s predstave. Otroci so povedali, kaj jim je bilo všeč.

»Men je blo všeč, k sm ščipala vstopnice.« (Lucija)

»Men je bla pa vrva všeč.« (Nives)

»Ja, pa še komar je nastopou. Pa tud čebela, pa vrva. Pa ježek je z odra dol padu.« (Aljaž)

»Pa velik otrok je prišlo v naše gledališče!« (Ali)

Spet smo v naš krog povabili Gospoda Srajčka. Ko so mu otroci namenili tišino je povedal, da je zelo vesel, ker je lahko nastopal v čisto pravi predstavi.

»Končno sem dobil taprave prijatelje, take kot sem jih zmeraj želel imet. In vsi so nastopali z mano. Vse lutke. Pa pomagal sem Ježku pa vi ste si pomagali, da ste vse to naredili zame: gledališče pa lutke pa knjigo ste mi naredili. Vse ste naredili. Mhm. Hvala. Ane Rebeka, da so teli Mavričarji res pravi prijatelji?«

»Ja, to je pa čisto res,« sem mu odgovorila.

Gospod Srajčka je nadaljeval: »Pa se vi, otroci, še spomnite tiste obljube al prisege, sej se ne morem več spomnt. Kaj je bilo že?«

Otroci: »Obljuba prijateljstva!«

»Aja, sej res. No... ko smo to delal, takrat nisem vedel, če znate biti vi tako dobri prijatelji. Pa ste zares držali obljubo in se imeli radi. Pa bi vas zdej še enkrat vprašou. Da vidim, če še veste. Mhm. No, vprašal bi, kaj pomeni prijateljstvo, kaj pomeni biti prijatelj? (Gospod Srajčka)

»Da se ne ščipamo in tepemo, da mormo bit skoz prijatelji.« (Manca)

»Da mormo se igrati. Maks je moj prijatelj, ker ga mam najrajši.« (Žan)

»Da se lepo igraš, da si prijazen.« (Rožle)

»Da se ne tepemo, da damo roko dol, da upoštevamo pravila. Da zapojemo »Poj z menoj«.« (Lucija)

»Da zapojemo pesmico. Da se ne tepemo in ne ščipamo.« (Loti)

»Am... vsi smo prijatelji.« (Ian)

»Da se ne ščipamo in ne tepemo. Pa da se mam radi. Pa da smo vsi prijatelji.« (Ali)

»Da se ne tepemo in ne ščipamo in se lepo obnašamo.« (Tai)

»Da nč ne brcaš.« (Nives)

»Da se s prijateljem igram.« (Jernej)

»Da se ne ščipamo in ne tepemo. Lepo se igramo.« (Amer)

»Prijateljstvo je to, da se igramo in sestavljamo iz kock ter da se igramo na igrišču.« (Ajda)

»Da se s prijateljem igrava, v peskovniku skupaj, se loviva pa gugava.« (Erik)

»Da moram s prijateljico okol hodit in se z njo igram in zelo jo imam rada. Pa tudi lutko imamo lahko za prijateljico.« (Mouana)

Gospod Srajčka je vsakega poslušal, ob tem pogovoru so tudi otroci poslušali drug drugega in ni bilo potrebno dodatno opozarjati na to, da se med seboj poslušamo. Ob tem sem videla, da so otroci naše dogovore dobro usvojili in jih upoštevali. Odnosi so se v primerjavi z začetkom res izboljšali, k dodatni povezanosti med prijatelji pa so pripomogle tudi polovice metuljev, ki smo jih združevali po parih. Ob začetku projekta sem iz praktičnih razlogov otrokom izdelala metulje. Vsak par je dobil polovico metulja določene barve. Skupaj sta se otroka držala za roke na sprehodih, med seboj sta si tudi pomagala pri pospravljanju in drugih zadolžitvah. Ko je kakšen od otrok manjkal so bili njihovi pari v skrbeh, kaj bo sedaj ali pa so me na to, da njihovega prijatelja danes ni v vrtcu, opozorili že pri zajtrku.

6.16 Otroške igre z lutko

Tekom projekta sem večkrat uporabila lutko tudi izven načrtovanih dejavnosti, se pravi ob dnevni rutini. Že od začetka leta se je pri enem dečku pojavljal problem pri oblačenju, kljub temu, da je bil najstarejši v skupini in bi bilo njegovo samostojnost pričakovati. Ker po počitku hlač nikakor ni mogel obleči, kljub temu da sem mu vedno potrpežljivo razlagala potek oblačenja, sem en dan hitro skočila po staro nogavico, ji narisala oči in usta ter jo nataknila na roko. Poimenovala sem jo kar Hlačnica Biba, ki rešuje rokave predvsem pa hlačnice, ki otrokom nagajajo pri oblačenju. Kar sem videla pri tem dečku je bilo nekaj posebnega. Jok, ki je bil skoraj izsiljujoč, je v trenutku izginil, na obraz se mu je narisal nasmešek. Hlačnica Biba ga je vprašala, kaj je narobe, deček pa ji je povedal, da se ne zna obleči. Hlačnica Biba mu je zagotovila, da ona ve, kako premagati nagajive hlačnice, zato mu je pokazala rešitev. Skočila je v hlačnico, jo pojedla »ham-ham«, ugriznila in povlekla ven. Dečku se je zdelo to dejanje zelo smešno, tako da se je ves čas smejal. Hlačnica Biba pa mu je predlagala naj sedaj s svojo Bibo poskusi kar sam. Naj da Bibo (roko) v luknjo (od hlač) in jo poje, ugrizne in povleče ven. Od tistega dne pri dečku ni bilo več težav. Še sama sem si rekla, ko bi le to rešitev preizkusila prej.

Najbolj zabavno je bilo, ko me čez nekaj časa pri garderobi ustavi dečkova mamica in pove, da se je popoldne preoblačila svojega sina, ko ji sam od sebe pravi:

»Mami, to pa ne delaš prou! To se pa tkole nardi.« In ji pokaže postopek, kot ga je predlagala Hlačnica Biba. Zame, kot vzgojiteljico, je bila to velika potrditev, da sem nekaj storila zelo dobro.

Slika 43: Hlačnica Biba pomaga oblačiti hlače.

7 ZAKLJUČEK

S projektom sem želela otrokom približati različne vrste lutk, jim predstaviti ljubljenska skupine, ki bi bil rdeča nit dogajanja, predvsem pa vplivati na razvoj socialnih veščin. Pri otrocih sem želela vplivati na poslušanje, govor, pomoč, na naklonjenost drugim in pogum pri zastavljanju vprašanj, na potrpežljivost pri čakanju v koloni, na vključevanje v igro in iskanje prijateljev za igro. Želela sem, da bi otroci na primeren način izrazili svoj notranji svet, da bi tekom pogovorov neprekinjali sogovornika in spremljali dana navodila.

Ob začetku projekta sem se spraševala:

Ali se bodo rezultati raziskav o uporabi lutke potrjevali tudi pri mojem praktičnem delu?

Ali bo lutka pripomogla k vključevanju otrok v skupino in pomagala rešiti težavo z egocentričnim in agresivnim vedenjem?

Ali bo lutka pomagala premostiti težavo komunikacije tujejezičnih otrok?

Svojo prvo hipotezo (*H1: Predvidevam, da se bodo lutke v praksi pokazale v pozitivni vlogi le pod pogojem, da je vzgojitelj sam prepričan o izjemni moči lutke.*)

potrjujem, saj sem tekom projekta lutke oživila dovolj prepričljivo, da sem z njimi prepričala otroke, da so lutke na nek način res žive. Pokazale so se v pozitivni vlogi in otroke pripravile do tega, da so spregovorili, se jim zaupali, se z njimi vsakodnevno igrali. Otroci so ljubljenska skupine Gospoda Srajčka poslušali in njegova navodila upoštevali ter jih izpolnjevali. Presenečena sem bila, kako z veseljem so bile lutke sprejete v jutranji krog. Tako Gospod Srajčka, kot tudi Volk in druge lutke, so na otroke naredile vtis na poseben način, ki se je odražal preko celega leta. Ko smo končali z jutranjim krogom in dnevno dejavnostjo, so si otroci pogosto izbrali določen kotichek, v katerem je potekala igra z lutkami. Najbolj aktualna je bila animacija predmetov iz pravljice Volk in sedem kozličkov, za deklice, ki so veljale za najbolj sramežljive, pa je bil Volk pravo orožje, preko katerega so si upale spregovoriti.

Drugo hipotezo (*H2: Predvidevam, da bo k dosegu omenjenih ciljev največ pripomogla lutka, ljubljenska skupine.*) prav tako potrjujem, saj je lutka pripomogla k vključevanju otrok v skupino in pomagala rešiti težavo z egocentričnim in agresivnim vedenjem. Ko je potekal jutranji krog so se sčasoma in s pomočjo lutke tisti otroci, ki na začetku leta niso spregovorili niti besede, med projektom postopoma vključevali in vedno prispevali svoj delež. V začetku s kratkimi odgovori, kasneje z obsežnejšimi. Z ljubljencem smo se veliko pogovarjali o

pravilih in dogovorih v skupini ter jih redno obnavljali, saj se je kdaj pa kdaj zgodil kak prepir ali pa so otroci kršili pravila skupine. Med dejavnostmi se je dogajalo, da so otroci drug drugega opozarjali na lepo vedenje ali na to, kaj so storili narobe. Pred začetkom projekta je bilo veliko primerov, ko so se otroci med seboj topli in ščipali, tekom projekta pa je agresivno vedenje izginjalo in je marsikateri prepir ostal pri dogovarjanju, s čimer so otroci že kazali svojo zrelost pri reševanju problemov.

Tudi tretjo hipotezo (*H3: Ker je lutka posrednik v komunikaciji bo z nebesednimi prvinami pripomogla k izboljšanju komunikacije med tujejezičnimi in slovensko govorečimi otroci.*) potrjujem. V začetku leta me je zelo skrbela situacija s tujejezičnimi otroki, saj sama nisem znala njihovega jezika, starši otrok pa tudi niso znali govoriti tekoče slovensko. Lutka je skrbela za to, da so imeli vedno možnost spregovoriti, bila je spodbujevalec in zaupnik, ki je včasih le poslušal tisto, kar so želeli sami povedati. Na začetku projekta se je še dogajalo, da tujejezični otroci niso govorili, a se je še isti dan zgodilo, da je eden od otrok prišel do mene z izbrano lutko in me pozdravil: »Živjo!« Presenečena nad tem, kaj se je zgodilo, sem takoj odzdravila lutki in se z njo pogovarjala, ker sem vedela, da lahko le tako, da izkoristim dano priložnost, ponudim otroku možnost, da preko lutke tudi zares spregovori. Eden otrok je dal pogum drugemu in tako se je začetna situacija izboljšala. Tujejezični otroci se niso igrali le drug z drugim, temveč so v igro vabili tudi druge ali pa so se ostali otroci kar sami vključili v igro z njimi. Med seboj so se pogovarjali brez težav in po igri sodeč vse razumeli.

Tekom projekta sem opazovala tudi napredek posameznih otrok. Naj še enkrat poudarim, da so imena otrok izmišljena, zaradi varnosti osebnih podatkov.

Ajda: Deklica je komunikativna, odprta, samostojna. Ob pogovorih z odraslimi osebami je sproščena, v skupini rada sodeluje in podeli svoje izkušnje z ostalimi. Zelo rada je vodilna pri igri.

Po projektu: Postala zelo dobra v dogovarjanju, vedno je posameznika poslušala do konca in ga ni prekinjala. Zna popustiti in je dokazala, da ni nujno, da ima vedno le ona prav.

Amer: Deček je edinec, prihaja iz tujejezične družine, doma ne govorijo slovensko. Med pogovori v skupini je tiho, ko je vprašan, na vprašanje ne odgovori. V skupini je s svojim bratom do katerega je izredno agresiven med igro. Ne išče družbe za igro, raje se igra samo z bratom.

Po projektu: Amer se je sprostil. Rad je uporabljal lutko. Z njo je spregovoril sam od sebe in tudi odgovarjal na vprašanja, ki sem mu jih zastavila. Pri igri je še vedno izrazil neugodje ob nesoglasjih, a se ni več posluževal tepeža ali ščipanja, temveč je povedal tisto, kar mu ni bilo všeč. Ob koncu projekta sem opazila, da se čedalje več igra z vsemi otroki, ki se znajdejo v istem kotičku z njim in med njimi poteka komunikacija brez težav. Za njegov napredek v komunikaciji je povedala tudi Amerjeva mamica, ki je rekla, da doma, kadar mu kaj ni všeč, govori pravilno slovensko, kar jo je zelo pozitivno presenetilo.

Loti: Deklica je komunikativna, rada vodi igro otrok. Pri čakanju na vrsto se pogosto preriva in se agresivno vede do tistih, ki skušajo zasesti prvo mesto.

Po projektu: Zna se dogovarjati, ko čakamo v koloni ne izsiljuje prvega mesta, če se otroci pred ali za njo prerivajo, jih opozori na lepo vedenje, med igro je hodila kazat pravila skupine tistim, ki jih niso upoštevali. Pri igri je zelo samozavestna, še vedno rada vodi igro otrok.

Lucija: Deklica je zelo čustvena, veliko joka, pri govorjenju je samozavestna in gostobesedna.

Po projektu: Otroke sprašuje, če jim pomaga pri kakšnem opraviilu, če se kdo udari, ga sprašuje o bolečini in ga tolaži in s tem kaže na visoko raven empatije. Zelo je vzljubila lutko in je rada sodelovala pri njihovih animacijah. Preko lutke je velikokrat spregovorila o tem, kako se počuti, med projektom in ob koncu projekta ni nikoli jokala zaradi kakšne krivice ali težave, ki so se ji pojavile, temveč je o njih spregovorila preko lutke ali pa jih je posredovala meni osebno.

Nives: Deklica zavrača kakršen koli stik z vzgojiteljicami. Redko spregovori, najraje se igra sama ali z deklico iz njene vasi.

Opisala bom primer, ko sem prišla zjutraj v vrtec in sem na vratih doživela, kako so v pozdrav do mene prihiteli vsi otroci. Nato sem se sprehodila skozi igralnico in za mizo opazila omenjeno deklico. Sama me je zagledala in pogled skrila pred menoj. Ko sem jo pozdravila in ogovorila (»Dobro jutro Nives! Kako si?«) je vstala od mize in se je brez besed odmaknila v kotiček. Pri tej reakciji sem opazila tresenje rok in zmedeno obnašanje, kot da ni vedela, kako bi se ji uspelo najhitreje skriti pred mojim pogledom. Zaradi tega in drugih podobnih situacij sem pri njej začela uporabljati lutko.

Po projektu:

Nives je že takoj na začetku projekta vzljubila lutke. Vedno je njihov prihod glasno pozdravljala, po končanih dejavnostih pa se je z lutkami zelo rada igrala. Njena ljubljenska je bila Miška, s katero je prihajala do mene in se z menoj pogovarjala. Z lutko je iskala pozornost pri meni in jo tudi dobila, čeprav je na začetku stik z mano zavračala. Lutka je bila odličen posrednik med menoj in deklico in ob koncu projekta se je deklica brez težav pogovarjala z menoj v mojem naročju. Tudi njena komunikacija se je izboljšala, deklice so jo sprejele v svojo družbo, njene začetne osamljene igre so bile preteklost. Sama si je znala poiskati prijatelje za igro, njeni čustveni odzivi pa so bili neprimerljivo boljši kot v začetku leta, za kar se zagotovo lahko zahvalim lutki.

Tai: Deček prihaja iz tujejezične družine. Čez dan ne govori z nikomer, njegov odziv so razpotegnjena usta v nasmešek. Sledi dnevni rutini, pri igri pa se pojavlja agresivno vedenje do brata.

Po projektu: Tai je zelo dobro sprejel lutko. Z njo je zelo veliko govoril, kar je pripomoglo tudi k temu, da je spregovoril v skupini in se zaupal tudi meni tekom dneva. S pomočjo lutke je premagal strah pred izpostavljenostjo. Njegova mamica je povedala, da je doma izrazil strah pred tem, da ga drugi ne bi razumeli, ker ne zna slovensko. Ko je igral na odru z lutko in sem ga z razdalje opazovala, sem njegovo igro brez težav razumela. Pri meni je večkrat poiskal pomoč in ga ni bilo strah vprašati zanj. Z bratom sta se proti koncu projekta odlično razumela. Med njima ni bilo več agresivnega vedenja s tepežem, temveč sta se o problemu dogovarjala. Z lutko sta se njun dialog in komunikacija s skupino zelo izboljšala.

Maks: Deček je komunikativen, rad se igra sam ali z vrstniki.

Po projektu: Pokazal je empatijo pri igri in v situacijah v igralnici. Svoje občutke je znal povedati, kadar ga je kaj težilo in tudi, ko je želel samo izraziti svoje veselje. Do otrok je zelo prijazen, v igri se je znal vedno dogovarjati. Preko lutke je velikokrat izražal čustva, do agresivnih vedenj pa pri njem ni prihajalo.

Žan: Deček je zelo komunikativen, rad se druži z vrstniki. Ne upošteva pravil, se agresivno vede do otrok, pri pogovorih veliko prekinja ostale. Vede se zelo egocentristično. Želi, da se vse dogaja okoli njega in v njegovi prisotnosti.

Po projektu: Rad je zastavljal vprašanja in odgovarjal nanje, navadil se je, da med govorjenjem drugega poslušamo, kar je tudi sam velikokrat opozoril tiste, ki so ta dogovor kršili. Opazila sem, da rad išče družbo dečkov s katerimi se igra. Četudi v določenih kotičkih

ni bilo prostora, se je znašel in si poiskal drug prostor, znal si je poiskati druge prijatelje in se primerno vključiti v igro.

Matej: Deček je zelo čustven, zgovoren, vendar težko deli igrače z ostalimi otroki.

Po projektu: Deček je še vedno zelo čustven, zaradi uporabe lutke pa se je izboljšal njegov govorni razvoj, saj govor ni bil več toliko nerazumljiv kot na začetku projekta.

Jernej: Deček prihaja iz družine z več otroki. Je tih, redko spregovori kakšno besedo, je vodljiv, a se ne izpostavlja.

Po projektu: Preko lutke je lažje spregovoril. Na začetku le nekaj besed, kasneje več stavkov, z lutkami je igral tudi svoje predstave. Znal je počakati v koloni, do drugih otrok se je vedel prijazno in jim znal priskočiti na pomoč, ko so jo potrebovali.

Rožle: Deček je umirjen, je tih, a ko dobi besedo zelo dobro opisuje situacije ali podaja ideje. Rad se igra sam. Težko pove, kaj ga teži. Če je kaj narobe občutke zadržuje v sebi in jih noče pokazati.

Po projektu: Deček je pokazal veliko navdušenje nad igro z lutko. Sam je ponazarjal zgodbe ali pa se igral z otroki. Preko lutke je spregovoril tudi o tem, kako se počuti, velikokrat me je sam opozoril na to, kaj delajo lutke, s čim se trenutno igra. Zna počakati na vrsto, nikoli ni prekinjal otrok, govor se je pri njem odlično razvil, kar mu je pomagalo pri reševanju težav. Z otroki se je tako z lahkoto dogovarjal.

Ian: Deček prihaja iz tujejezične družine, doma govori slovensko le oče. Ob ločitvi z mamo pokaže jasno neodobravanje maminega odhoda z jokom, kričanjem, agresivnim vedenjem. Pri igri je grob do sovrstnikov, pri pogovorih je prisoten, a običajno ne daje pobud ali idej oziroma se preprosto izrazi z besedami: »Ništa.« ali »Ne znam.« Po desetih minutah ga dejavnost ne zanima več, obrne se v steno in se igra po svoje.

Po projektu: Deček je pokazal neverjeten napredek. V jutranjih krogih tekom projekta je brez težav sledil, se vključil v pogovor, predlagal rešitve in se dogovarjal z drugimi. Ni ga bilo strah sodelovati, rad je prosil za pomoč. Ob vključitvi lutke v skupino ni kazal agresivnega vedenja, tudi v vrtec je prihajal brez težav. Rad se vključuje v igro z otroki, trma je pri njem izginila. Napredoval je njegov govor, saj sem ga vedno razumela, kar je želel povedati in vedno se je trudil, da prispeva k izvedbi navodil.

Ali: Deček je umirjen, zgovoren, rad se igra z vrstniki

Po projektu: Postal je bolj sproščen in bolj družaben. Ko se je kaj zgodilo, je znal na empatičen način razložiti, kaj se je zgodilo. Prijateljem je pomagal pri pospravljanju, velik se dogovarja.

Erik: Deček ima težave pri govoru, njegovi stavki so nerazumljivi. Če ni po njegovo se pojavita trma, jok, tudi izsiljevanje. Je nesamostojen pri oblačenju, če ne dobi pomoči takoj začne jokati.

Po projektu: Njegov govor se je precej izboljšal. Ko igra z lutko ali govori samostojno nimam težav, da bi ga razumela. Pri oblačenju je ravno zaradi lutke postal popolnoma samostojen, joka po tistem, ko mu je pomagala Hlačnica Biba, ni več bilo. Njegov napredek je najprej omenila njegova mama, kasneje tudi oče in dedek. Izsiljevanje je izginilo, velikokrat je prišel sam do otrok ali mene in izrazil svojo naklonjenost drugemu.

Mouana: Deklica prihaja iz tujejezične družine. V vrtcu deklica veliko joče. Rada se igra z otroki, vendar velikokrat pokaže svojo trmo, ker se kaj ne zgodi po njeno.

Po projektu: Deklica je zelo rada v roke vzela lutko in se z njo igrala. Začela je voditi igro in postajala samozavestnejša. Veliko je spraševala in lepo govorila ali odgovarjala na vprašanja. Opazila sem, da ji po začetnem prerivanju ni bilo težko počakati na vrsto v koloni, tudi pravila skupine je ponotranjila in mnogokrat opozarjala otroke, če se niso ustrezno obnašali.

Aljaž: Deček ob težavah ali neprijetnostih reagira s kričanjem in jokom, težko sprejema navodila ali sledi pogovoru, usmerjen je sam vase, otrokom podira sestavljene igrače.

Po projektu: Po uporabljanju lutke kričanja ni bilo več. Začel se je vključevati v igro otrok in je prenehal s podiranjem. Rad pomaga drugim in se rad pohvali, kako je priden, agresivno vedenje, ki ga je prej kazal preko kričanja, sedaj sproti preko igre z lutko.

Otroci so preko projekta med seboj sodelovali preko dogovarjanja, uspelo jim je doseči soglasje pri volitvah, sprejeli so svoje naloge in niso *trmarili* po svoje. Tisti otroci, ki so na začetku kazali, da bodo težko vključili v igro ali pogovor, so se s pomočjo lutke razživel in sprostili. V jutranjem krogu so po začetnem zavračanju začeli sodelovati vsi tujejezični otroci, pa tudi tisti, ki so bili bolj sramežljive narave.

Otroci so se med seboj povezali, sklepali prijateljstva, razvijali občutek zaupanja preko lutke, napredovali v govoru in pridobivali na samopodobi. Otroci so preko lutke stopali skozi program socialnega učenja, ki pa se še ni zaključil. Preko projekta so gradili sposobnost delati in sodelovati skupaj kot prijatelji. Zanimalo me je, če je socializacija otrok prek lutke možna in prav to sem tudi dosegla. Napredovanje skupine je videla vzgojiteljica sosednje skupine, ki je v jutranjem in popoldanskem času preživljala čas z otroki skupine Mavrica. Tudi preko igre na igrišču sta s pomočnico potrdile napredek v obnašanju otrok, v medsebojnem razumevanju, dogovarjanju in upadu agresivnega vedenja. Potrditev uspešnosti lutke so posredovali tudi starši, ki so se s pozitivno izkušnjo od doma vrnili v vrtec in to tudi osebno povedali.

Moč lutke tako ostaja izjemna. Še vedno jo nekateri odrasli premalo cenijo ali pa preprosto ne upajo pokazati tisti otroški del sebe, ki bi iskrivo in z obilo domišljije vdihnil življenje preprosti krpici, ki bi svoje poslanstvo hitro opravila. Preko projekta, ki sem ga zajela v diplomski nalogi, so se pozitivni rezultati pokazali. Če sama ne bi verjela v čarobno moč lutke, verjetno tudi pri otrocih ne bi prihajalo do sprememb, ker mi preprosto ne bi verjeli. Želim si, da bi si vzgojiteljice upale izvesti podoben projekt, s katerim bi v vzgojno-izobraževalno delo vključile lutke in tako mnogim otrokom, ki so v času obiskovanja vrtca zatrti, prezrti, neslišani ali pa se ne počutijo varno, omogočile, da svoj notranji svet podelijo s skupino, kar bi jim tudi pomagalo pri nadaljnjih dejavnostih in razumevanju posameznega otroka.

LITERATURA

- Borota, B. et al. (2006). Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk. Koper: Pedagoška fakulteta.
- Hicela, I. (2005). Vpliv interakcije z lutko na socialno vedenje in igralne aktivnosti predšolskih otrok (doktorska disertacija). Ljubljana: Pedagoška fakulteta
- Hunt, T., Renfro, N. (1982). Puppetry in early childhood education. Austin: Nancy Renfro Studios.
- Korošec, H., Majaron, E. (2002). Lutka iz vrtca v šolo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- *Kurikulum za vrtce* (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod za šolstvo.
- Majaron, E. (2000): Lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov. V: Lutka, 56, str. 33 – 35.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.). (2004). Razvojna psihologija. Ljubljana: Znanstveno raziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Oroz, J (2011). Kdo sem in kaj zmorem. V. M. Železnov Seničar (ur.), Socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka. Ljubljana: MiB.
- Warden, D., Christie, D., (2001). Spodbujanje socialnega vedenja. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- Woolfolk, A. (2002). Pedagoška psihologija. Ljubljana: Educy.
- Železnov Seničar, M. et al. (2011). Socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka. Ljubljana: MiB.

PRILOGE

Priloga 1

NAČRTOVANJE DEJAVNOSTI PO KURIKULUMU ZA VRTCE

CILJI PO KURIKULUMU ZA VRTCE (1999)

Umetnost:

Razvijanje umetniške predstavljalnosti in domišljije z zamišljanjem in ustvarjanjem.

Doživljanje in spoznavanje komunikacije z in o likovnih, glasbenih, plesnih, dramskih, filmskih, televizijskih delih.

Negovanje in razvijanje individualnih ustvarjalnih potencialov v fazah doživljanja, zamišljanja, izražanja, komuniciranja in uveljavljanja na področju umetniških dejavnosti.

Spodbujanje splošne ustvarjalnosti pri pripravi, organizaciji in uporabi sredstev in prostora.

Družba:

Otrok spoznava, da morajo vsi ljudje v določeni družbi pomagati in sodelovati, da bi lahko ta delovala ter omogočila preživetje, dobro počutje in udobje.

Otrok ima možnost razvijati sposobnosti in načine za vzpostavljanje, vzdrževanje in uživanje v prijateljskih odnosih z enim ali več otroki (kar vključuje reševanje problemov, pogajanje, dogovarjanje, razumevanje in sprejemanje stališč, vedenja in občutenja drugih, menjavanje vlog, vpljudnost v medsebojnem komuniciranju itd.

Otrok se seznaja s pravili v skupini in vrtcu in jih sooblikuje na osnovi razumevanja razlogov zanje ter s posledicami ob prekršitvi sprejetih pravil sprejemljivega vedenja, utemeljenega v neomejevanju pravic drugih.

Jezik:

Otrok se ustvarjalno izraža v jeziku.

Otrok razvija sposobnost domišljjskega sooblikovanja in doživljanja literarnega sveta (predvsem podobo književne osebe in dogajalnega prostora).

VLOGA ODRASLIH:

Poskrbimo, da umetniške dejavnosti potekajo tako, da otrok sam išče, raziskuje in najde odgovor, rešitev na idejno, organizacijsko ali izvedbeno nalogo ali problem, pri čemer otroka ne glede na napredovanje zaznamo in podpiramo.

Oblikujemo bogato in raznovrstno glasbeno, likovno, gledališko okolje z različnimi spodbudami ter otroka podpiramo k individualni izbiri prioritetnega področja v umetnosti, iniciativi, ustvarjalnih in drznih idejah, radovednosti, izvirnosti, humorju.

Otrokom omogočamo, da spoznavajo svoje omejitve in meje sprejemljivega vedenja, ki so utemeljene v načelu neomejevanja drugih, ter doživljajo vrtec kot okolje, v katerem se potrjujejo kot posamezniki in imajo možnost razvijati občutek za sodelovanje.

Vzgojiteljice nudimo otrokom ustrezne izzive in jim omogočamo, da se dejavnosti udeležujejo sproščeno, brez strahu pred neuspehom in zavrnitvijo.

Ustvarjale bomo prijetno vzdušje medsebojnega zaupanja, s čimer otroka spodbujamo k odprtosti in želji po izražanju.

Priloga 2

Za projekt sem se odločila iz več razlogov. Otroci pri projektnih nalogah veliko sodelujejo, na plano pridejo najboljše otroške ideje, otroci sodelujejo v celi skupini ter tudi kot posamezniki. V sam projekt so vključena vsa kurikularna področja, sem pa dala trem večjo prednost. To so umetnost, družba in jezik.

Projekt sem načrtovala kot odprti tip, v osnovi sem se oprla na naslednje faze:

1. Opredelitev problema
2. Iskanje alternativnih rešitev problema
3. Izbira in preizkušanje rešitev
4. Ocena rešitev
5. Uporaba rešitev

V začetku za motivacijo uporabim lutko (ljubljenca skupine), ki preko dnevnih dejavnosti in rutine spremlja in vodi otroke. Tekom projekta lutke izdelujemo, z njimi igramo, spoznavamo gledališče, ustvarjamo knjigo, sceno, predstavo, se delimo na nastopajoče in občinstvo. Otrokom puščam svobodno igro z lutko in opazujem možne napredke v socializaciji.

S projektom sem želela otrokom približati različne vrste lutk, jim predstaviti ljubljena skupine, ki bi bil rdeča nit dogajanja, predvsem pa vplivati na razvoj socialnih veščin. Pri otrocih sem želela vplivati na poslušanje, govor, pomoč, na naklonjenost drugim in pogum pri zastavljanju vprašanj, na potrpežljivost pri čakanju v koloni, na vključevanje v igro in iskanje prijateljev za igro. Želela sem, da bi otroci na primeren način izrazili svoj notranji svet, da bi tekom pogovorov neprekinjali sogovornika in spremljali dana navodila.

Moji cilji:

- Otroke spoznati z lutkami, lutkovnimi tehnikami
- Vplivati na interakcije otrok z lutko
- Izboljšati odnose v skupini in ustvarjati prijetno vzdušje z lutko
- Izboljšati komunikacijo z otroki med njimi(govor in poslušanje), pripomoči h govornemu napredku
- Preprečiti agresivno in egocentrično vedenje otrok s pomočjo lutke, jih usmerjati k primernemu izražanju čustev
- Otroke med seboj povezati v prijateljsko skupino, ki je zmožna videti posameznika, pomagati drug drugemu in se zna vključevati v igro
- Otroke vključevati v proces nastajanja končne lutkovne predstave

Priloga 3

OTROŠKA IGRA Z LUTKAMI TEKOM PROJEKTA

Tekom projekta sem nekaj otrok ujela pri igri z lutkami. Njihove dialoge sem zapisala in jih priložila v prilogi diplomske naloge. Otroci so se za lutkovne igre odločili ob različnih priložnostih. Ko je bil postavljen oder so zaigrali tistim otrokom, ki so sedeli v dvorani, če smo se ukvarjali z določeno vrsto lutke, so tisti dan prevladovale pri igri otrok. Otroke sem snemala skrivaj zato, da ne bi odnehali, ko bi zagledali mene ali pa da ne bi kot moteči element spremenila njihov tok misli.

NIVES SE SAMA IGRA Z LUTKO

Deklica je vzljubila ročno lutko Miško (sama jo je poimenovala Volk), ki jo je med igro ves čas nosila po rokah. Z njo se je ustavila pred ogledalom, se pogledala vanj in lutko zazibala. Med zibanjem je pela pesmico na »la la la«. Potem je prijela lutko tako, kot se jo drži pri animiranju, z njo pogledala v ogledalo in rekla: »Joj. Nosi vohajo.« Potem je objela lutko in rekla: »Joj... 'bogi Volkec.« in ga dala ležat v škatlo.

IGRA ERIKA IN NIVES:

Nato je prišel Erik in povabil Nives, da je v roke vzela ročno lutko Žabico. Sam je držal Štorkljo.

Nives: »Kaj je?«

Erik: »Kaj dela Volk?«

Nives: »Volkec leži v postlci.«

Erik: (smeh)

Nives: »Aaaaaa!« (smeh)

Erik: (z lutko se pomakne k ogledalu)

Nives: (se mu pridruži) »Iiihaaaaa!«

Erik: »Čiv čiv čiv.« (maha z lutko)

Nives: »Hahahaha.«

Erik odide do Volka in ga začne božati. Potem se obrne k Luciji, ki je previjala dojenčka na mizi in z lutko reče: »Živjo Lucija. Živjo!«

Lucija: »Živjo volk.«

Nato Erik spet odide do ogledala s tem, da z lutko oponaša ptico z zvokom in gibom. Ko začne brskati po omari pride Nives z Žabico in reče:

»Štorklja! Kaj to ješ?«

Erik: »To je banana.« Banano odnese na mizo in namišljeno je.

Nives ga prične oponašati, nato pa se Erik razburi in reče: »Eeej! To sem jest jedu.«

(Nives preneha, nato Erik s svojo Štorkljo je naprej.) Vmes reče: »Jaa! Kako je dobro!«

Nives: »Bom enga piškotka vzela. Njam njam.«

(Erik pride zraven s Štorkljo naloži piškote in jih nese na mizo.)

Nives: »Ej! Vse piškote boš pojedu! Ti štorkljica! Uou.«

IGRA 3 MUCE:

Maks: »Živjo Muca.«

Žan: »Živjo..aa.. živjo žabic.«

Maks: »Kaj delaš?«

Žan: »Mijav. Jst naprej delam na kmetiji. Ti pomagam zemljo dati dol?«

Maks: »Lahko ja. Pridi z mano!«

Z nasmeškom na obrazu sta oba lutkarja svoje lutke popeljala po mizi in jih gibala, kot da sta pravi osebi.

Žan: »Lej tu sva.«

Lutki sta pričeli nositi nevidno zemljo pod zemljo. Prizor iz igre, kjer sta si lutki pomagali, je dokazal, da sta otroka razumela, kaj pomeni pomagati drugemu.

Žan je začel prepevati pesmico, ki je zvenela kot izštevanka in si jo je o mucu izmislil sam: » Grem na pa muca, sala pa muca. Muca pa lovi!« Nato je zagledal otroka, ki je imel v rokah drugo lutko mucu, zato je odhitel k njemu.

IGRA MAKSA IN ŽANA Z ROČNIMI LUTKAMI

Maks in Žan v rokah držita ročni lutki (gospoda Srajčka in Žabico). Sedita za mizo in se igrata z njimi. Ko pridem zraven posnamem naslednji dialog:

Žanova Žabica skače po mizi, gospod Srajčka se obrne k meni in reče: »Kri ima! Kri ima!«

Gospod Srajčka: »A si u redu?«

Žabica: »Ja. Ampak, ampak... te drve nalagam pa me noge bolijo.«

G. Srajčka: »A mi lahko nalagaš, prosim, drva? Pomagaj mi, prosiim.«

Lutki začneta prenašati nevidna drva.

G. Srajčka: »A ti jest pomagam?« (prime Žabico in skupaj prenašata drva.)

Kar naenkrat se G. Srajčka dvigne in reče: »Uuu, na pomoč!«

Žabica mu pomaga, da pride nazaj, nato pa g. Srajčka reče:

»A si u redu?«

Žabica: »Ne, nism u redu, k se nism naspal.«

Lutke začneta smrčati, nato pa Maks zakikirika, za njim pa še Žan.

Zatem Maks predlaga, da se igrata Zrcalo.

G. Srajčka: »Tole je moje zrcalo.«

Žabica: »Ne, moje!«

G. Srajčka: »No, ti se zdej razjeziš.«

Žabica: »Jst, jst, jst...«

G. Srajčka: »To je moje zrcalo!«

Žabica: »Moje!!!«

G. Srajčka: »Ti se razjeziš.«

Žabica: »Ne, jst sm medved.«

G. Srajčka: »Jst bom pa veverica. Najprej mora zajček pridt. Boš ti zajček?«

Žabica: »Ne.«

G. Srajčka: »Ja, kdo pa bo?«

Zatem se je v igralnici začela druga igra, ki je otroka pritegnila in sta končala z lutkovno predstavo.

Kasneje s deček z Gospodom Srajčkom vrne, priključi pa se mu tujejezični deček, ki prime Žabico. G. Srajčka je veš čas govoril: »Av, av, av.«

Deček z Žabico je poskušal potolažiti lutko tako da jo je pobožal in rekel: »A boš šla domov?«

Medtem je prišla deklica in prinesla ročno lutko miško.

Tujejezični deček jo je vzel, si jo nataknil na roko, nato pa z lutko ugriznil g. Srajčka.

G. Srajčka: »Auua! Rebeka. Volk me grize.«

Volk: »Igrava se.«

IGRA KOMOLČKOV:

Rožle: (med gledanjem komolčka v ogledalo) »To je moja slika!«

Erik: (se mu pridruži) »Hej, to je moja slika!«

Rožle: »Ne, moja.«

Erik: »Jst sm zajček.«

Rožle: »To pa moja, je rekla veverica!«

Erik: »To je pa moja slika! Jst mam dolge, dolge, dolge, dolge 'šeške.«

Rožle: (nekaj sekund tišine): »To je moja slika. A ne vidiš mojih brkov?«

Erik: »Hej, to je moja slika.«

Rožle: »A ne vidiš mojih majhnih ušes in mojih brkov? A ne vidiš?«

Erik: (s komolčkom teče okoli in kriči) »Aaa!«

Rožle: (se zadnjič pogleda v ogledalo): »To je moja slika.«

IGRA S PLOSKIMI LUTKAMI:

Maks: »Dober daan, dober daan. A se lahko z vami igram?«

Nives: »Ne.«

Maks: »Ja, prosim, prosim.« (odide z odra)

Maks: (sam) »Mimo je prišel medved. Ooo. Opla. Hopla pupla. Ja, kako se pa to dela? Glej, kdo je to razmetal? Kakšna packarija. Le kdo je to naredil...to packarijo.«

(pade za oder, otroci se mu smejiijo)

»O tako sem padel, da sem se najedel. Dobra klobasa. Njam njam. Hopla pupla, že spet se tu nekaj dogaja.«